

Բաժանորդագիրն կԱՆԻՅԻԿ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 զրշ, Ռուսիոյ համար 5 ռուբլի. ուրիշ երկրներու համար 12 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրու- թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակադրոշմ կ'ընդունուի 1 զրշ. նոյնը 34 փարայի հաշ- տով, կամ 100 զրուշի փոխարէն 115 զրշ:

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար գիմեւ

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ ՅՈՎՆԱՆ Փ. ՓԱՆԱԳԱՇԵԱՆ Պոլիս, Պաշէ-Գաբու, Թաշ Խան, քիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاندہ
•• نومروده «زاغيك» غزتهسى مدیرى
بالا قاشيان حوونان

S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik»
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 փարա

40 փարա

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 24

ՇԱԲԱԹ

28 ՄԱՐՏ 1892

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ Տնօրէնութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իւր ընթերցողաց թէ, գոհացումն տալու համար այն խնդրանաց զորս յաճախ կ'ընդունին, հաստատած է Յանձնակատարութեան Գրասենեակ մը:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը հայթայթէ մեծ եւ փոքր քանա- կութեամբ ամէն տեսակ ապրանք թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ՛ եւրոպական հը- րապարակներէն գնելի, ինչպէս, գիրք ամէն լեզուաւ, պատկերք, ձայնագրութիւնք, դպրոցական եւ գրասենեկի պիտոյք, ժամացուցի, տպարանական եւ այլ արհեստական գործիք, կտակեղէնք, ասուեղէնք, ըմպելիք, անուշահոտութիւնք, կահ կարասիք, և այլն, և այլն:

Վճարմունք կանխիկ են, բայց ի հարկին կարելի է պայմանաժամաւ եւս գործել այն տանց հետ որ կըր- նան արտադրիչներն ապահովել: Փո- խադրութեան ծախք կը պատկանին յաճախորդաց:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կ'ստանձնէ նաեւ վաճառումն ներ- քին բերքերու թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ՛ օ- տար հրապարակաց վրայ: Առ այդ կը բաւէ զրկել վաճառելի ապրա- նաց նմոյշները:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը փափագի ունենալ թղթակիցներ գաւառական քաղաքներու մէջ:

Թղթակցութիւնք պէտք է ուղ- ղուին առ Յ. Փ. Փալագաշեան, Կ. Պոլիս, Պաշէ գաբու, Թաշ Խան, քիւ. 50:

ԳԱԻԱՌԱՑԻՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԵԻՈՐ ԱԶԴ

Գաւառաց մէջ շատ անգամ կը պատահին այնպիսի դատեր ու գործառնու- թիւներ որոնք, իրենց բնութեամբ եւ ըստ օրինի, Պոլիս փոխադրուելով միայն կրնան շարունակուիլ եւ իրենց լուծումը գտնել. այս կարգէն են վճառջինջ Ա- տենին ներկայանալի դատերը (թէմիզ), օտար հպատակաց հետ գաւառաց մէջ տեսնուած դատերուն վերաքննութիւնը (խսքիւնաֆ), Թէսթրաքթ Եւրի վերաբեր- եալ դատեր, Ֆէքվանցի վերաբերեալ գործեր, և այլն, և այլն:

Գաւառացիք յաճախ պարտաւորուած կը լինին այսպիսի դատերու եւ գործե- րու համար ի Պոլիս փոխադրուի մը կարգել իրենց, բայց դիւրութիւն չունենալով ճանչնալու մայրաքաղաքիս փաստաբանաց բազմութեան մէջ վստահելիները ու ձեռնհասները, հազար դժուարութեանց կը հանդպին, եւ յաճախ անկարող կամ անփոյթ մարդոց գործ յանձնելով, վերջ ի վերջոյ կը կորուսանեն իրենց իրա-ւունքը:

Գաւառական այս կարգի խնդրոց մէջ գաւառացւոց ծառայութիւն մը մատու- ցանելու համար, «Ծաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կապակցութիւն- ներ հաստատած է մայրաքաղաքիս ամենէն ձեռնհաս փաստաբաններէն մի քա- նիին հետ: Կը հրաւիրուին այս կարգադրութենէն օգտուիլ նոքա որք այդ տե- սակ գործեր ունին:

PAPETERIES DE VIDALON

Թ Ղ Թ Ե Ղ Ի Ն Ա Ց

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ՎԻՏԱՆՈՆԻ

Հիմնեալ 1597 ին յ'Աննօնէ

Դրամադրուի 3,150,000 ֆրանք:

Կ'արտադրէ տարին 3,000,000 քիլօկրամէն աւելի

Ներկայացուցիչ Հանրի Ժարտօն, Պարնաթան Խան

Դրասենեկի եւ տպագրական զանազան տեսակ ընտիր թուղթեր, գծագրու- թեան թուղթ սպիտակ եւ զանազան գոյներով, ծծուն թուղթեր, զանազան տեսակ ստուարաթղթեր (մուխավա), լուսանկարչական թուղթեր, մագաղա- թանման թուղթեր, նամակաց պահարաններ, և այլն, և այլն:

«ԾԱՂԻԿ» կը տպագրուի վիտալոնի գործատան մէջ պատրաստուած թուղթի վրայ: — Մանրամասն տեղեկութեանց եւ յանձնարարութեանց համար դիմել «ԾԱՂԻԿ» խմբագրատունը:

20—20

MAISON PHÉNIX

Բերա, Բասաթ տիւ Թիւնէլ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Շապկեղինաց, ձերմակեղինաց եւ Բրդեղինաց

Վաճառատունս կը յայտարարէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, Նանսիի և Րիւմպէրկի աշխարհածանօթ գործատուներէն ի նորոյ ստացած է մեծ քանակութեամբ՝ վերջին նորաձեւութեանց համաձայն շինուած՝ արանց, կանանց և մանկանց համար պատրաստ հագուստեղէններ, օժիտի համար բազմատեսակ ձերմակեղէններ, կնոռնքի համար մանկանց զգեստներ և այլ ամէն տեսակ ապրանքներ:

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

Շապիկ կտակեայ	Հատը	14 Էն 47 1/2
» գունաւոր տպածոյ	»	10 Էն 28
» ֆանէլա	»	21 Էն 42
» գիշերանոց	»	12 Էն 27
Անդրապարտիկ	»	10 Էն 21
» մատամբօլ	»	15 Էն 22
Օձիք կտակեայ	տուզինան	17 Էն 54
Թւենոց	»	29 Էն 65
Թաշկինակ այլ և այլ տեսակ	»	14 Էն 135
Գուլպաներ՝ ֆիլ տէքօս, բամպակեայ, մետաքսեայ, բրդեայ	»	29 Էն 145
Փողկապ այլ և այլ տեսակ	տուզինան	3 Էն 19

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

Շապիկ՝ լաւ տպածոյ, դիմացկուն, պրօտրիով	Հատը	15 Էն 27
» » » տանթեկայով	»	18 Էն 31
Վարտիկ » » » »	»	14 Էն 22
Վարտիկ » » » պրօտրիով	»	11 Էն 24
Միսօ » » » »	»	20 Էն 38
» » » տանթեկայով	»	25 Էն 65
Քօրսէ՝ Բարիզի կուրտէ գործատան	»	26 Էն 70
Քօրսաթ բամպակեայ, մետաքսեայ	»	11 Էն 26
Փանէլա լաւագոյն տեսակէն	»	15 Էն 40

ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ամէն տեսակ զգեստեղէնք և ձերմակեղէնք:

Սեղանի սփռոցներ գունաւոր՝ 6 անձեռնոցով	Հատը	20 Էն 39
» » գունաւոր 6 և 12 »	»	65 Էն 145
Անկողնոյ ծածկոցք մէթրը	»	9 Էն 17
Գուլպայ՝ ֆիլ տէքօս, բրդեայ, բամպակեայ	տուզինան	40 Էն 145
Կտաւ Վիշիի, մէթրը	»	3 Էն 5
Սպիտակ տպածոյ՝ լաւագոյն տեսակէն	»	2 Էն 5 1/2

Եւ ուրիշ ամէն տեսակ ապրանքներ

Յանձնարարութեանց համար պէտք է գրեւ «Ծաղիկ»ի Յանձնակատարութեան Գրասենեակին:

16—52

Նիքօրա Անտրիօսեան

ԼՈՒԻՍԱՆԿԱՐԻՉ

Ի Պոլիս, Լուիսան Պալատի,
Քէօքսիէի պաշտ, Թիւ 99

Լուսանկարչատանս մէջ կը պատրաստուին ամէն տեսակ լուսանկարներ՝ Եւրոպայէ նոր հասած բազմաթիւ նորաձեւ գործիքներով, Պ. Ն. ԱՆՏՐԻՓ. ՄէնՕ ինքն անձամբ կը հանէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց պատկերները: Յաճախորդներն կատարելապէս գոհացնելու համար, յանձնարարուած լուսանկարներու ՕՐԻՆԱԿը ցոյց կը տրուի նախապէս, և եթէ չհաճուի, կրկին և կրկին անգամ կը լուսանկարուի, մինչև որ հաճուի: զիջողութիւն մը զոր մայրաքաղաքիս ոչ մի լուսանկարիչ յանձնակառնու: Կազմարարներ մեր բազմաթիւ յաճախորդաց որ, ինչպէս յստակ և պայծառ օրեր, նոյնպէս և ամպօս և մառախլապատ օրեր լուսանկարք կը հանուին ամենայն յաջողութեամբ, շնորհիւ նոր գիւտերու:

Կը խնդրուի զգուշանալ կարգ մը նորեկ լուսանկարիչներէ որք կը գործեն մեր անուամբ:

10—12

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

(Ընտանեաց ապագայն)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿ.

ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԼԵՈՅ

Կը գործէ ընդ հսկողութեամբ Գաղղիոյ կառավարութեան

Կեդրոնատեղի՝ 61, Րէփուպլիք փողոց, Լիոն (Ֆրանսա):

Ապահովութեւն Գրասենեակ 100,000 000 ֆր.

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, որ հաստատուած է նպատակաւ համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը ունեցած է: Իւր նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի մէջ վերականգնել դրամագլուխն:

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմադիմի են, ինչպէս շարժական արժէք և փոխ տրուած դրամագլուխը ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլուխը մը վերականգնութիւն: Երաշխաւորութիւնք և Գլխավճարք՝ փոխառութեանց և ճարտարութեանց և վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլուխը, մանկանց համար օժիտք, հանգստեան սնտուկ ծերութեան համար, ցկեանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամէն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն: Ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1884 Յունուար 1էն:

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Բարսեղ Էֆէնտի թէլլալեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Պահճէ—Գարու, Շէյխ—Իսլամ խան, Թիւ 11:

ԹՐՕՎԱԹՕՐԷ. — Ողբերգութիւն ի չորս արարս. հեղինակ Վէրտի. Թարգմանեց Վահան Յ. Քիւրէճեան. հրատարակեց ջրաժառ Յակոբ Աղամալեան: Գին 2 դրուշ:

ՄԵՌԵԱԼ ԿԻՆԸ. — Հեղինակ Օգթալ Ֆէօյիէ. Թարգմանեց Միհրան Թէլեան. — «Ծաղիկ»ի մէջ մաս առ մաս հրատարակեալ սոյն Թարգմանութիւն, որ իգական սեռի դաստիարակութեան վերայ վիպած և հետաքրքրաշարժ ուսումնասիրութիւն մ'է, առանձինն ևս հրատարակուած լինելով, կը ծախուի ի գին 10 դրուշ. Թուղթը և տիպը մաքուր է: Գրեւ «Ծաղիկ»ի գրասենեակը:

Բաժանորդագրին կԱՆԻՍԻԿ՝ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դրշ, Ռուսիոյ համար 5 ռուբլի, Եւրոպայի երկրներու համար 10 ֆր.

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ կ'ընդունուին՝ 1 դրշնոցը 34 փարայի հաշուով, կամ 100 դրուշի փոխարէն 115 դրշ:

ԵԱԿԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար գիծէլ

Ս.Ո Տիօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Պ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլիս, Պաշտէ-Գարու, Թաշխան, քիւ 50

ԾԱԴԻԿ

Լ Ր Ա Փ Ի Ր

درعليده بنجه قوسنده طاش خاندہ
•• نومروده «زاغيك» غزتهسى مديرى
بالاقاشيان حوونان

S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»,
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 24

ՇԱԲԱԹ

28 ՄԱՐՏ 1892

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լուր տարածուած էր թէ աքսորեալ երկու սինոզական եպիսկոպոսք, Սուքիաս Պարզեանց եւ Ներսէս Խիւտաւկէտեան, կայսերական ներման արժանանալով, պիտի դառնան յէջմիածին՝ Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու: Այս լուր կը հերքուի:

— Երուսաղէմէն մեզ կը գրեն. «Երուսաղէմայ թեմին կողմանէ կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար աշխարհական պատուիրակ ընտրեալ Երուսաղէմացի Թորոսեան Յարութիւն էֆ. տեղւոյս Աւստրիական նամակատան տնօրէնն է եւ նոյն հիւպատոսութեան թարգմանն ու փոխհիւպատոսը: Թորոսեան էֆ. մօտ 40 տարւոյ բաւականին ուսեալ եւ պատուաւոր դիրքով անձնաւորութիւն մ'է: — Թեմին կողմանէ երկրորդ աշխարհական պատգամաւոր ընտրուած է ի Յոպպէ բնակող Սողոմոն էֆ. Մուրատեան, որ խապայեան Սրբազանի պիտի ընկերանայ, եթէ Թորոսեան էֆ. չկարողանայ երթալ որ եւ պատճառաւ: Մուրատեան էֆէնտի ուսեալ, ծանրաբարոյ եւ 38—40 տարւոյ մօտ անձնաւորութիւն մ'է պատուաւոր դիրքով, եւ Յոպպէի գերմանական հայազգի հիւպատոս Պ. Սիմէօնի եղբորորդին է: Վերջին պահուն Գեր. Սահակ եպիս. եւ Թորոսեան էֆ. որոշած են աւագ շաբթուն մեկնիլ ի մայրաքաղաքը»:

— Ամեն. Տ. Մելքիսեդեկ Ս. Արքեպիսկոպոս Մուրատեան անցեալ տարի Մեծ-Պահոց ժամանակ Գատը-գիւղի Ս. Թադաւոր եկեղեցւոյն մէջ բացատրած էր Տէրութեան Աղօթքն եւ Տասնաբանայ պատուիրանքը: Այս Մեծ-Պահոց մէջ՝ կիրակի առաւօտները ըսկըսած է հետզհետէ ամենապարզ եւ գործաւիշ ոճով բացատրել Աւետարանի ինն երանութիւններն: Շաբաթ առաւօտ-

ներն եւս կանանց համար քարոզներ կը խօսի, բացատրելով բուն աստուածապաշտութիւնն, ճշմարտասիրութիւնն, Լուսաւորչայ տօնին առթիւ՝ հալածանաց արհաւիրանքն եկեղեցւոյն յաղթական ելքն, Ս. Հաղորդութեան խորհուրդն, եւ այլն:

Մայրաքաղաքիս հեռաւոր արուարձաններէն եւ մօտակայ թաղերէն երկսեռ բազմութիւն մը կիրակի եւ շաբաթ առաւօտները գունդագունդ կը դիմէ ի Գատը-գիւղ, լսելու համար Նորին Սրբազնութեան խանդավառ եւ հոգեվառ աւետարանաչունչ քարոզներն:

Կ'արժէր որ Մուրատեանց Սրբազանի իմաստալից սքանչելի քարոզներն ի գիր առնուելով, ի մի հատոր ամփոփուած տպագրուէին, թէ՛ ծառայելու համար իբրեւ քարոզագիրք եւ թէ՛ ամբողջ ազգին մատչելի ընելու համար սոյն եզակի քարոզներ:

— Եղեւսիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Խորէն եպիս. Մխիթարեան անձամբ յէջմիածին չկրնալով երթալ, ընտրելի Կաթողիկոսին համար իւր քուէն առանձին նամակի մը մէջ ներփակել եւ զրկել է առ Ս. Պատրիարք Հայրն, որպէս զի ուրիշ պաշտօնական նամակաց հետ յէջմիածին չըրկէ:

— Կարնոյ վիճակին կողմանէ աշխարհական պատգամաւոր ընտրուել է տեղւոյն Գաղ. Ժողովոյ ատենապետ Մեծ. Կարապետ էֆ. Տէր Ազարեան: Իբրեւ եկեղեցական պատգամաւոր ի Ս. Էջմիածին պիտի ուղեւորի Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Տ. Ղևոնդ եպիսկոպոս Շիւմանեան: Երկուքն ալ իրենց քսակէն պիտի հոգան ճանապարհի ծախքը՝ ազգային արկղին վրայ բեռ չլինելու համար:

— Պրուսայի վիճակին կողմանէ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար աշխարհական պատգամաւոր ընտրուել է Կիւմիւշկէրտան Տիգրան էֆէնտի:

— Կեսարիայէն ճամբայ ելել են Ա-

ռաջնորդ Գեր. Տրդատ Մ. վարդապետ Պալեան եւ վիճակին գաւառային Ընդհանուր Ժողովոյ Ատենապետ Մեծ. Համբարձում էֆ. Մոստիշեան, Էջմիածին երթալու եւ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար:

— Կովկասի Շամախու թեմէն Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար պատգամաւոր ընտրուել է Պ. Լալայեան:

— Արեւելեան Մամլոյ փետր. ամսաթուոյն մէջ կը կարդամք թէ, տեղւոյն Գաւառ. Ժողովոյ կողմանէ՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետին ընտրութեան մասնակցելու համար՝ ըստ իւր խնդրանայ՝ թեմական պատգամաւոր կարգեալ Բաբայեան Գարեգին էֆէնտի ընտրութեան դէմ Ժողովրդային հանրագրութիւն մը կ'ստորագրուի:

— Նոյն Ամագրոյն մէջ կը կարդամք. «Վիճակագրութիւն մը ուսուրաբարի մը մէջ կ'ըսէ թէ, Հայք 1272 եկեղեցի, 3 մատուռ, 1494 քահանայ, 17 սարկաւագ եւ 1514 դպիր ունին, եւ թէ անցեալ տարւոյ չըջանին զանազան դաւանութիւններէ ի ուսադաւանութիւն յարող 15160 անձանց մէջ միայն եօթը Հայ կը գտնուին եղեր:

— Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար Եւդոկիայէն աշխարհական պատգամաւոր ընտրուել է Յովհաննէս էֆէնտի Գալաքճեան:

— Ռուսաստանի Աստրախան քաղաքի մէջ մարտի 8ին ժողով գումարուելով, թեմական պատգամաւոր ընտրուել է, «Նուր-Դարի ցանկութեան եւ բռնած ընթացքի համեմատ» Պ. Յովհաննէս Սարգսեան, եւ նորա փոխանորդ՝ Պ. Մարտիրոս Գաստիւնցեան: Պ. Յ. Սարգսեան արդէն երկու անգամ իբրեւ թեմական պատգամաւոր մասնակցել է Կաթողիկոսական ընտրութեանց:

— Էջմիածնայ Գիւրգեան Ճեմարանի տեսչութեան պաշտօնը ստանձնել է Սեդրակեան Արիստակէս եպիսկոպոս, Տէր-Գասպարեան Սարգիս եպիսկոպոս:

տեղ որ ինքզինքը նուիրած է այժմ Սի-
նոդի արձանագրութիւնները կարգի
դնելու գործին:

— Երեւան հասեր են եօթն Անգ-
ղիացիք որք մտադիր են այս գարնան
Արարատի գլուխը բարձրանալ. այնու-
հետեւ պիտի ուղևորին ի Պարսկաստան:

— Էջմիածնայ Գեորգեան ձեմարա-
նի ուսուցիչներէն Պ. Կ. Կոստանեան,
որ հին աշակերտներէն յարգուած ու-
սուցիչներէն մին է եղեր և որու տեղ
ուրիշը գծուար պիտի կրնայ բռնել՝
կ'ըսէ Նոր-Պար, հրաժարեր է իւր պաշ-
տօնէն: Սինոդը ընդունեւ է զայս հրա-
ժարական:

— Կովկասի զանազան քաղաքներէն
հետզհետէ հեռագրեր կը տեղան ի Թիֆ-
լիս Նոր-Պարի Խմբագրատունը՝ շնորհա-
ւորող մարտ 8ի թեմական պատգամա-
ւորի յաջող ընտրութիւնը:

— Ի Պանտրմա, Արժ. Տ. Ոսկի Ա-
ւագ Քահանայի հեռացումն առթիւ
Ժողովրդային բազմաստորագիր հան-
րագրութիւն մը պատրաստուեւ է՝ խնդ-
րող Արժ. Հօր վերադարձը: Հանրագ-
րութիւնը երկու օրինակ է եղեր, մին
ուղղեալ առ Պոլսոյ Քաղաքական Ժո-
ղովն, միւսն՝ առ Պալքէսէրի Քաղ.
Ժողովն:

— Իգգիւրէն Թիֆլիսի լրագրաց կը
գրեն. «Սուրմալուի մի քանի գիւղերից
տիրացուների մի ամբողջ լէգէոն, թող-
նելով արօրն ու գութանը, եզն ու գո-
մէշը, վերջերս դիմեցին ներկայ Ս. Սի-
նոդին իրենց վաղուց սկսած քահանա-
յութիւնը գլուխ բերելու համար: Դը-
րանց մէջ էին և Արիստակէս Սրբազանի
բարեկամները որոց յոյսը շատ մեծ էր:
Ամէնքը անխտիր դուրս վճռուեցան Ս.
Էջմիածնի գաւթից, և առաջին հալած-
ուողները Ս. Արիստակէսի բարեկամ-
ներն էին: Այս վճռական քայլը Ս. Սի-
նոդի կողմէն հիացուց տեղիս հասարա-
կութիւնը: Սուրմալուի մէջ առանց այն
էլ այնքան մեծ է տգէտ քահանայների
թիւը, որ բոլորովին աւելորդ է նորե-
րին, և այն էլ այդպիսիներին, ձեռ-
նադրելը:

— Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդը
գաղութելով պաշտօնէ, Պատրիարքարանի
կողմանէ առժամանակեայ Թաղ. Խոր-
հուրդ մը կարգուեցաւ, որոյ անդամք
են Տեառք Գէորգ Յովհաննէսեան, Թո-
րոս Մկրտիչեան, Կարապետ Մկրտիչ-
եան, Ղազարոս Միքայէլեան, Մանուկ
Վարդանեան, Մկրտիչ Ալլըճեան, Յո-
վակիմ Մելքոնեան և Յովսէփ Սըրմա-
քէլեան:

— Թիֆլիսի լրագրաց մէջ կը կարդամք.
«Պ. Ղուկասեան լինելով անգաւակ,
իւր կնոջ համար թողնում է Աւեսիփ շո-
գեհնաւի ընկերութեան կէս մասը, որն

արժէ՝ 120.000 ռուբլի, կանխիկ դրամ՝
15.000 ռուբլի, Հաղարեան ձեմարա-
նում երկու թռչակաւոր պահելու հա-
մար՝ 15.000 ռ, Շուշու հոգեւոր դըպ-
րոցին՝ 5.000 ռ, նոյն քաղաքի օրիոր-
դաց դպրոցին՝ 5.000 ռ, Բագու մի
նոր եկեղեցի կառուցանելու՝ 30.000 ռ,
Ղուբայի գաւառում Քիլվար գիւղի հա-
յոց ուսումնարանին՝ 1.000 ռ, Բագուի
Մարդասիրական ընկերութեան օգտին՝
20.000 ռ, իւր երկու քոյրերէն՝ ամէն
մէկին 4.000 ռ: Բայց ամենանշաւոր
գումարը, այն է՝ 150.000 ռ, Պ. Ղու-
կասեան կարգադրել է այսպէս. այդ
գումարը, որ մտցած է «Արաֆելեան
և ընկերութիւն» կոչված նաւթային
մեծ ընկերութեան մէջ, պէտք է մնայ
անձեռնմխելի, մինչեւ նորա գումարը
կը հասնի 400.000 ռուբլի քանակու-
թեան, այնուհետեւ այդ գումարի ան-
միջական կարգադրութեան իրաւունքը
թողած է կոտակաւտարներին՝ միայն
այն պայմանով, որ այդ գումարով բաց-
ուի մի մեծ դպրոց:»

— Եղեսիայէն «Արեւելք»-ի կը գրեն.
«Կայսերական կառավարութեան ծա-
նօթ հրամանին համեմատ, հանրային
զանազան հաստատութեանց (եկեղեցի,
վարժարան, և այլն) արտօնեալ կամ ոչ-
արտօնեալ լինելն ստուգելու նպատա-
կաւ բացուած քննութեան պահուն՝
Կարմուշ գիւղի եկեղեցւոյ հրովարտա-
կին բացակայութեան պատճառաւ՝ ան-
հրաժեշտ եղած արտօնութիւնը ձեռք
բերելու համար, տեղական կառավարու-
թիւնը եռամեայ ժամանակամիջոցի մը
թոյլտուութիւն ըրաւ Կարմուշի ազ-
գայնոց, որք՝ ինչպէս կ'իմանամք Ա-
ռաջնորդական յանձնարարութեամբ
Ազգ. Պատրիարքարանի կը դիմեն այս
օրերս, Կայսերական կառավարութեան
հարկ եղած արտօնութիւնն ստանալու
համար:»

— Տնտեսական Խորհուրդը շաբթուս
գրադեցաւ Պոլսոյ Եկեղեցւոյ, Թովգա-
բուի, Իւսկիւտարի Ս. Խաչ և Գում-
գաբուի դրսի եկեղեցեաց, Մայր եկե-
ղեցւոյ և Տիվրիկու կալուածոց մատա-
կարարութեան վերաբերեալ հաշուա-
կան, կտակային ու վագֆի խնդիրնե-
րով, ինչպէս և Իսքէնտէրունի ու Նալ-
լու Խանի եկեղեցեաց վերաշինութեան
խնդրով:

— Գեր. Եղիշէ Ծ. վարդապ. Դուր-
եան Զատիկական տօներուն առթիւ Պէ-
շիկթաշի եկեղեցին պիտի մնայ իբրեւ
առժամանակեայ քարոզիչ:

— Տնտես. և Ուսումն. Խորհուրդը
կը խորհրդակցին ապահովագրելու հա-
մար Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանի
մատեաններն ու հնութիւններն, որոց
մէջ մի քանի կտոր պակսեր են վերջերս:

— Թիֆլիսի Թերթերը կը ծանու-
ցանեն թէ Վրաստանի և Իմէրէթի Թե-
մին Առաջնորդ Գեր. Մամբրէ եպիսկո-
պոս Սանասարեան Զատիկական տօներէն
անմիջապէս յետոյ Ս. Էջմիածին պիտի
ուղևորի:

— Պրոսպայի Առաջնորդ Գեր. Տ.
Բարթոլոմէոս Սրբազան Արքեպիսկո-
պոս շաբթուս այցելեց Ս. Պատրիարք
Հօր:

— Զմիւռնիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ.
Ներսէս Ծ. վարդապետ Ասլանեան եր-
կուշաբթի օր մայրաքաղաքս եկաւ:

— Արժ. Տ. Ոսկի Աւագ քահանայ
Օհանեան երեքշաբթի օր ուղևորեցաւ
ի Պրոսպայ, ուր ժամանակ մը պիտի մնայ
հոգեւոր պաշտօնով:

— Բաղէշի Պատր. Փոխանորդ Գեր.
Մաղաքիա Ծ. վարդապետ Տէրունեան
մայրաքաղաքս ժամանեց և առժամա-
նակեայ քարոզիչ կարգուեցաւ Բումէ-
լի-Հիսար եկեղեցւոյն:

— Քաղ. Ժողովը հրաժարեցուցած
է Պոլսոյ Թովգաբուի վարժարանաց Հո-
գաբարձութիւնը, տեղւոյն Քարոզչին
դէմ անվայել ընթացք մ'ունենալուն
համար:

— Նիկիմիդիոյ ազգայիններէն Մեծ.
Մանուկ էֆ. Նահապետեան՝ քաղաքին
Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն բեմն
ամբողջապէս ծածկելու բաւական եւ-
րոպական գորգ մը նուիրեր է:

— Վաղը, Ծաղկազարդ, Գեր. Ա-
րիստակէս Ծ. վրդապ. Վանքեան հրա-
ւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել
Գուգլունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեց-
ւոյն մէջ, ուր՝ երեկոյեան՝ պիտի կա-
տարէ Պրոսպայի Առաջնորդ Գեր. Տ.
Բարթոլոմէոս Սրբազան Արքեպիսկո-
պոս Դուռնբացէքի արարողութիւնը:

— Ռոտոսթոյէն՝ Կաթողիկոսական
ընտրութեան մասնակցելու համար
պատգամաւոր ընտրուեւ է Մեծ. Տօքթ.
Յակոբ էֆ. Նէվրուզեան, փոխանակ
Մեծ. Յակոբ էֆ. Պոյաճեանի որուն
հրաժարած լինելն անցեալ շաբթու ծա-
նուցինք:

— Գեր. Տ. Արիստակէս Ծ. վարդ.
Վանքեան Եկեղեցւոյ եկեղեցւոյն
առ ժամանակեայ քարոզիչ կարգեցաւ:

— Բումանիայէն մայրաքաղաքս ե-
կաւ այդ երկրի Հայոց Այցելու Հովիւ
Գեր. Տ. Գէորգ Վարդ. Երէցեան, որ
Էջմիածին պիտի ուղևորի՝ կ'ըսուի՝ մաս-
նակցելու համար Կաթողիկոսական ընտ-
րութեան:

— Խաղաղի Աղքատախնամ ընկե-
րութիւնը՝ Զատիկական տօներուն առ-
թիւ գիւղին աղքատները մխիթարելու
համար, հանգանակութեան ձեռնար-
կեր է:

Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Գէորգ Եպիսկոպոս Սուրենեանց, Վի-
նակաւոր Առաջնորդ Թեմին Հայոց
Աստախանի:

Գէորգ Եպիսկոպոս Սուրենեանց ծը-
նած է 1844 օգոստոսի 28ին ի Տփլիս
տոհմական ազնուական ցեղէ: Իւր ըս-
կզնական ուսումն ստացած է ի Տփլի-
սիս յայտնի հայկաբան Կարապետ վար-
ժապետ Բելախեանցի ուսումնարանի
մէջ, իսկ ուսման ընթացքն աւարտած
է Տփլիսու Կլասիկական գիմնազիոնի
մէջ, նորա գիմնազիական ընկերներէն
չատերը նշանաւոր գործողներ են այ-
ժըմ, ինչպէս բրոֆէսոր Ներսէս Ներ-
սիսեանց, բժշկապետ Գրիգոր Տէր-
Գրիգորեանց, Բժիշկ Միսաք Արամեան,
և այլն:

Սուրենեանց ի մանկութենէ առան-
ձին սէր ունէր հոգեւորականութեան.
Իւր ութնամեայ հասակէն արդէն Մող-
նիի ծխական Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ
Դանիէլի մարգարէութեան գիրքը ճը-
րագալոյց երեկոյները քանի մը տարի
չարունակ կը կարդար և գիրքը կար-
դալէն յետոյ՝ բեմէն իջնելով, իւր կար-
մբողջոյն, սպիտակածաղիկ, կերպաս-
եայ սեպհական ժամաչապիկով զարդար-
ուած՝ կ'երթար նախ եկեղեցւոյ Աւագ-
Քահանայ Տէր-Ղազարի աջը համբուրե-
լու և ապա Կարապետ վարժապետի և
իւր հարազատ հօր, Գիմնազիական ուս-
մունքը վերջացնելով, անմիջապէս դը-
նաց Ս. Էջմիածին, և խնդրագրով եր-
ջանկայիշատակ Գէորգ Դ. Կաթողիկո-
սին դիմելով, յայտնեց իւր վանական
լինելու փափագը: Նորին Սրբութիւնը
տեսնելով չնորհալի երիտասարդը, ան-
միջապէս ընդունեց զնա միաբան Մայր
Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի և հրամայեց կար-
գել ուսուցիչ, Սուրենեանց 1868 հոկտ.
1էն մինչև 1874 վարեց ընդհանուր պատ-
մութեան և աշխարհագրութեան ու-
սուցչի պաշտօնը ժառանգաւորաց դըպ-
րոցի մէջ. և որպէս զի նիւթականի պա-
կասութենէ չնեղուէր, իբրեւ բացառու-
թիւն միւս միաբաններէն (որովհետեւ
սարկաւազները տարեկան կ'ստանային
15 ռուբլ) Վեհափառը հրամայած էր
Սինօդի Գանձապահին տարին 200 ռբլ.
տալ նմա՝ մանր ծախուց համար: 1868
դեկտ. 14ին Նորին Վեհափառութեան
հրամանաւ Վեհարանի մէջ զգեցաւ կը-
րօնաւորի հանդերձ. նոյն օրը ստացաւ
կիսասարկաւագութիւն և հետեւեալ օ-
րը, այն է՝ դեկտ. 15ին, Ս. Գայրանէ
վանքի մէջ աւագ սարկաւագ ձեռնա-
դրուեցաւ Վեհափառ Կաթողիկոսի
գաւազանակիր Սանտալճեան Ստեփան-
նոս Եպիսկոպոսէն: 1871 ապրիլի 15ին

նոյն վանուց մէջ արեղայ ձեռնադրուե-
ցաւ Վեհապետեանց Պետրոս Արքեպիս-
կոպոսէն, և որովհետեւ արեղայներ տա-
րեկան ռոճիկ կ'ստանային 75 ռբլ. Գէ-
որգ արեղան կամովին հրաժարեցաւ
տարեկան 200 ռբլ. ստանալէ և գրա-
ւոր յայտնեց Նորին Վեհափառութեան,
որ ինքը՝ իբրեւ միաբան՝ չուզէր բացա-
ռութիւն կազմել և իւր հոգեւոր եղբարց
նախանձը շարժել, և նոյն ուսուցչա-
կան պաշտօնը շարունակեց ձրիաբար:
1872 մայիսի 3ին ստացաւ Շողակաթի
վանքի մէջ, նոյն Պետրոս Արքեպիսկո-
պոսէն, վարդապետական իշխանու-
թիւն: Կոնդակաւ Նորին Վեհափառու-
թեան — 30 յունվար 1870, թիւ 18 —
նշանակուեցաւ անդամ Տարաւանական
Ժողովոյ, եւ այս պաշտօնը վարեց
մինչեւ 25 մայիսի 1874: Ամբողջ տը-
պարանի գրեանց և թղթի մթերա-
նոցը, ինչպէս եւ տարեկան ծախքը
Գէորգ վարդապետին էր յանձնուած.
նա այն աստիճան ինքզինքը նուիրած էր
իւր գործին, որ երբ՝ ըստ վանական սո-
վորութեան՝ միաբանը կը ճաշէին ժամը
12ին, նա շատ անգամ ժամը 3ին կը
ճաշէր, որովհետեւ թղթի մթերանոցի
բանալիները ոչ ոքի չհաւատալով, ինքը
իւր ներկայութեամբ համրել կուտար
տպագրութեան հազարաւոր թերթերը,
որպէս զի անհաւատարիմ ձեռքը չկա-
րողանայ վնասել Աթոռոյ շահուց: Գէ-
որգ վարդապետ իւր հաւատարմու-
թեան համար միշտ յարգելի է եղած
յաշտ հոգեւոր իշխանութեան: 1878ին՝
ըստ սովորութեան՝ նշանակուեցաւ
Մողնույ Ս. Գէորգ վանքի ուխտի օրն
արդեանց վերահսկող. երեք աւուրց մէջ
ժողովելով Էջմիածին բերաւ 700 ռբլի,
նախորդ տարիներուն կրկնապատիւը:

Հրամանաւ Սինօդի Ս. Էջմիածնի —
28 մարտ 1872, թիւ 847 — նշանակուե-
ցաւ Վերատեսուչ Ժառանգաւորաց
դպրոցի Մայր Աթոռոյ. այս պաշտօնը
ուսուցչական և տպարանական ժողո-
վոյ անդամակցութեան հետ կատարեց
մինչև 28 սեպտ. 1874, այսինքն մինչև
բացումն Գէորգեան ձեռնարանի Մայր
Աթոռոյ. Գէորգ վարդապետ խիստ ու-
շադրութիւն դարձուցած էր ինչպէս
ուսման, նոյնպէս և մաքրութեան վե-
րայ, իւր օրով ուսուցչութեան հրա-
ուիրուեցան Հայր Եղիա, Հայր Վահան
և Պ. Արշակ Տէր-Յովսէփեանց, իւր
միջնորդութեամբ հասակաւոր աշակերտ-
ները արժանացան՝ Նորին Վեհափա-
ռութեան հրամանաւ՝ չորրորդ աստի-
ճանի դպրութեան և այժմ արժանաւոր
վարդապետներ են՝ Հմայեակ Տ. Սար-
գըսեանց, Յուսիկ Մովսիսեանց, Գարե-
գին Սաթուկեանց և Ղևոնդ Յովակիմ-
եանց. իսկ ընդունակ և յառաջադէմ

փոքր աշակերտները միշտ կը քաջալե-
րէր հայրաբար. ասոնցմէ այժմ երկուքն,
Եփրեմ Սուքիասեան և Սահակ Ամա-
տունի, ընդունակ վարդապետներ են:
Հրամանաւ Սինօդի, 1874 մայիսի 25ին
Գէորգ վարդապետ զնաց Բեսարաբիա,
նորոգ բացուելի ձեռնարանի համար ա-
շակերտներ ընտրելու: Նորին Վեհափա-
ռութեան հրամանաւ 1874 սեպտ. 28
ին նորաբաց ձեռնարանի մէջ նշանակ-
ուեցաւ ուսուցիչ ընդհանուր պատմու-
թեան և աշխարհագրութեան, և այս
պաշտօնը վարեց մինչև 1875 հոկտ. 4:
Նոյն ամսոյ մէջ հրամանաւ Սինօդի (թիւ
հրամանագրի 2495) կարգուեցաւ Փո-
խանորդ Թեմին Ղարաբաղու և Տեսուչ
Թեմական դպրանոցի տեղւոյն:

Թէպէտ ձեռնարանի տեսուչ Սրբազան
Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոս Այվազեանց
դժուարացաւ ձեռնարանէն արձակել
գէորգ վարդապետ, որովհետեւ մեծ
վստահութիւն ունէր նորա վրայ և կը
յարգէր իբրեւ անկեղծ բարեկամ, բայց
և այնպէս Գէորգ վարդապետի անձնա-
կան հիւանդութիւնը և նորա ջերմ
ցանկութիւնը ժամանակ մը Էջմիածնէն
հեռանալու համար, ստիպեցին Նորին
Բարձր Սրբազնութիւնը զիջանելու նո-
րա խնդրանաց: Ի Ղարաբաղ նորա կար-
ձատեւ պաշտօնավարութեան նշանաւոր
գործերն են, նախ՝ Շուշիի մէջ հոգե-
ւոր օրիորդական դպրոց բանալը, տես-
նելով արժանայիշատակ տիկին Մարիամ
(Մայիօ խանում)՝ Հախումեանցի բացած
և շատ տարիներ փայլայած դպրոցը
փակուած, և կամենալով որ շարունակ-
ուի ուսումնասէր տիկնոջ բարի գործը.
դպրոցի բացումը փոքրիկ միջոցներով
եղաւ, բայց այնուհետեւ հետզհետէ ա-
ւելի ընդարձակուեցաւ: Նոյնպէս զնա-
լով Լանքարան քաղաքը (Ղարաբաղի
թեմ), ուր 18 տարի վեղարաւոր չէր
այցելած, այնտեղի շատ տարի արաջ
չինուած եկեղեցին օծեց և բացաւ օ-
րիորդական դպրոց ի մխիթարութիւն
բարեպաշտ և ուսումնասիրութեան ժողո-
վրդեան, և ո՛չ թէ միայն Հայք օգնե-
ցին դրամական նպաստով, այլ մինչեւ
անգամ Ռուսազգի նշանաւոր պաշտօ-
նատարներ և Թուրք պէյեր: Եկեղեցա-
կան և դպրոցական հանդէսները Լան-
քարանի մէջ այնպիսի խոր տպաւորու-
թիւն գործեցին 18 տարի անտէրուել
և անմխիթար մնացած հօտին վերայ,
որ ժողովուրդն արտասուքով արտայայ-
տեց իւր հոգեկան մխիթարութիւնը,
մանաւանդ որ այդ հանդէսներ տեղի
ունեցան Մեծի պահոց վերջին աւագ շա-
բաթը:

Հրամանաւ Սինօդի — 1877 յունվ.
31, թիւ 122 — Գէորգ վարդապետ կար-
գուեցաւ Վերին Ագուլեանց Ս. Թով-

մայ առաքելոյ վանուց վանահայր և տեսուչ և ուսուցիչ երկսեռ հոգեւոր դպրոցաց. այս կրկին պաշտօնները վարեց մինչև 1878 Հոկտ. 12 և իրեն համար շատ տաժանելի եղաւ, վասն զի առաւօտ և երեկոյ՝ իբրև վանահայր՝ անխափան պէտք է կատարէր ժամերգութիւնը, և դպրոցները իրարմէ մէկ մըոն հեռաւորութիւն ունենալով, մանաւանդ ձմեռ ժամանակ Ագուլեաց զառիվայր, անհարթ և սառուցով պատած ճանապարհները մեծ նեղութիւն կը պատճառէին տեսուչ և ուսուցիչ վարդապետին, բայց նա անտրտուն կը կրէր ճակատագրէն իւր վերայ դրուած այդ ժամանակաւոր, տաժանելի աշխատանքը։ Գէորգ վարդապետի տեսչութեան ժամանակ մեծ յառաջադիմութիւն ցոյց տուին դպրոցները, որովհետեւ իրեն գործակից ըրաւ կարող ուսուցիչներ։ Տփլիսէն հրաւիրեց արժանայիշատակ Յակովբ Մելիք-Յակովբեանցը, Օտեսայի Համալսարանէն կարապետ Էտիքիանեանցը, և տեղական ուսուցիչներէն նոյնպէս ընտրեց արժանաւորները, որոնք էին՝ Հայր Մեսրոպը, Պ. Մխանսարեանց, Պ. Դաւիթ Բալանթարեանց, և լին, և այսպիսով մի կանոնաւոր խումբ կազմելով, գործը ցանկալի կերպով յառաջ տարաւ։ Նոյնպէս վանքը և շրջապատող շէնքերը հիմնովին վերանորոգուեցան, թէպէտ վանական հոգաբարձութեան ձեռքով, բայց նորա խորհրդով։ մինչև այն ժամանակ հոգաբարձութեան անսահման իրաւունք վայելելով, նախկին վանահայրեր երբեք չէին միջամտեր նոցա գործոց։ բայց Հոգաբարձութեան յարգելով Գէորգ վարդապետը, միշտ իրենք կը դիմէին նորա խորհուրդն առնելու և նորա ամէն առաջարկութիւններն անմիջապէս կը կատարէին։ Գէորգ վարդապետի բնակարանը, ինչպէս Ագուլեցիք կը վկայեն, չէ՛ր նմաներ վարդապետական խցի, այլ ուսանողական սենեկի։ նորա գրասեղանը լի էր ամէն տեսակ նոր հրատարակութիւններով և լրագիրներով։ Թէ՛ ուրախութեան և թէ՛ տրտմութեան ժամանակ աշխարհատես Ագուլեցեաց համար ցանկալի և մեծ մխիթարութիւն էր ներկայութիւնը Գէորգ վարդապետի զոր կը յարգէին ի սրտէ։

Գէորգ վարդապետի Ագուլիսէն փոխանորդական պաշտօնով Աղէքսանդրապոլ տեղափոխուելով մի առանձին տեսարան ներկայացուց. ամբողջ Ագուլիսը ոտքի վրայ էր։ Ս. Թովմայ առաքելոց վանքի ընդարձակ սրահը լի էր ժողովրդով, առաջին իշխանէն սկսեալ մինչև վերջին այգեպանը, որոնք իբր չորս մըոն տեղ ոտքով ճանապարհ ձգեցին մինչև ներքին Ագուլեաց սյգիները, ուր կառքը

նստելով, սլացաւ դէպ ի Օրդուպատ, ուր տեղական կառավարիչը չքեղ ճաշ պատրաստած էր նորա համար։ Աղէքսանդրապոլի վիճակին Փոխանորդի պաշտօնը Սինօդի հրամանաւ ստանձնեց 1878 հոկտ. 12ին (թիւ հրամանագրի 2394), և որովհետեւ քաղաքը բաժանուած էր երկու կուսակցութեան, Վեհ. Կաթողիկոսի պատուէրը ի նկատ ունենալով, ամէն կերպով աշխատեցաւ կուսակցութիւնները հաշտեցնել, և ըստ բաւականին յաջողելով, երբ վիճակային գործերով 1879ին էջմիածին գնաց և Վեհ. Գէորգ Կաթողիկոսին ներկայացաւ, նորին Սրբութիւնը յայտնեց Գէորգ վարդապետին իւր Հայրապետական գահունակութիւնը և անուանեց զնա « հրեշտակ խաղաղութեան »։ Գէորգ վարդապետի անխնայ աշխատութեամբ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ բակի մէջ կառուցուեցաւ հոյակապ դպրոցական շէնքը. նա հիմնարկեց քաղաքի Ս. Աստուածամոր աւագ եկեղեցին, որ նոյնպէս մի հրաշալի ճարտարապետական զարդ է, ո՛չ թէ միայն Աղէքսանդրապոլեցոյ համար, այլ ամբողջ Հայութեան համար։ Նոյնպիսի հիմնարկեց երկրորդ անուանեալ Ս. Աստուածամոր եկեղեցին։ Երկու եկեղեցիներն ալ այնպիսի խորխուղ դրութեան մէջ էին, որ եթէ մի տարի էլ մնային, կրնային յանկարծ քանդուիլ և շատ մարդիկ զոհ տանիլ։ Բացեալ ժամանակ թերահաւատք աւանատես եղան ասոր։ Նաև Փրկիչ եկեղեցւոյ շրջապատ նորակառոյց կըրպակները, որ վարձու էին տրուած չընչին գնով, մեծ աշխատութեամբ և շատ թշնամիներ վատակելով, կարողացաւ վարձագները կրկնապատկել տալ։ Թէպէտ ծածուկ համակրողներ շատ կային, բայց այդ օգտաւէտ այլ կնճռոտ գործի մէջ անկեղծ և իրակ սրտակից պաշտպան համակրողն էր Բժշկապետ Աւետիք Բարայեանցը, արժանայիշատակ և մեծ հիւրասէր՝ Մահտեսի Մկրտիչ աղայի արժանաւոր ժառանգը։ Ասոնցմէ ի վատ, Աղէքսանդրապոլի վիճակի մէջ բաւական եկեղեցիներ հիմնարկեց և մի քանի գիւղերու մէջ ալ դպրոցներ բացաւ։ Գէորգ վարդապետ սիրելի էր առաւել գիւղական ժողովրդեան իւր դիւրամասշտի, բարեբարոյ և անշահասէր բնաւորութեան համար. ի ժամու ի տարաժամու, որպէս և ամենայն տեղ, նորա դռները բաց եղած են ժողովրդեան համար, երկրորդ Աստուածամոր եկեղեցւոյ մօտ ևս բաւական հող ձեռք բերելով՝ դպրոցի շինութեան հիմն ձգեց. այս հող արքունական ամրոցի դիմացն էր թէև, բայց բերդապահ Գեներալը և երկրաշարժներու գիտաւորը Կանաւորը զիջողութեամբ վարուեցան

իրենց վարդապետին նկատմամբ ունեցած համակրութեան շնորհիւ, մինչև անգամ թոյլ տուին որ դպրոցական և եկեղեցական շինութեանց քարը ամրոցի մօտէն տանին, իբրև առանձին բացառութիւն, որ խիստ քիչ անգամ կը պատահէ։

1881 յունիսի 1ին, Սինօդի հրամանաւ (թիւ հրամանագրի 1500) կարգը ուեցաւ Փոխանորդ Թեմակալի Հայոց Երևանայ. (Արարատեան աշխարհի)։ 1882 Մայիսի 9ին՝ Երջանկայիշատակ Գէորգ Գ. Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի ձեռնադրութեամբ՝ Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Էջմիածնայ Կաթողիկէ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ամբարձաւ յատուցան Եպիսկոպոսութեան։ Գէորգ Եպիսկոպոս Սուրենեանց հիմնաւոր կերպով նորոգել տուաւ քաղաքի բոլոր եկեղեցիներն որք անչքացած էին, նորոգել տուաւ նաև Առաջնորդարանը և Կոնսիստորիայն։ Երևան քաղաքի կեդրոնի մէջ 1868ին հիմնարկուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հոյակապ եկեղեցւոյ պատերը 1870ին մէկ ու կէս կանգուն գետնէն բարձրացնելով կիսաշէն թողած էին, եկեղեցւոյ բակն ալ անպարկապ լինելով, օծեալ հիմնարկութիւնը պարսիկներու աղբանոց դարձած էր։ 1882ին Գէորգ Սրբազան տեսնելով օծեալ սրբատեղին արհամարհեալ, ժողով կազմեց առաջնորդարանի մէջ և յայտնեց, որ ունի երկու առաջարկութիւն. կա՛մ այն սրբատեղին հիմնովին քանդեն, որպէս զի Հայք ծաղր ու ծանակ չլինին օտար քրիստոնէից առաջ և կա՛մ շինութիւնը շարունակել ի իրաւս Աստուծոյ և ի հոգեկան մխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան. յարեց թէ, որչափ կը տեսնէ, Երևանցեաց մէջ ազգասիրական և կրօնասիրութեան ըզգացմունքը դեռ ևս կենդանի է, վասն որոյ, ըսաւ, ընտրեցէ՛ք շինութեան նոր վերակացուններ և շարունակեցէ՛ք գործը։ Սրբազան Հօր ազգու յորդորը ներգործելով ունկնդրաց վրայ, անմիջապէս նոր վերակացուններ ընտրեցին պատուական և անձնուէր մարդիկ, որք նորին Սրբազնութեան ստանալով պաշտօնավարութեան հրամանագիր և ժապաւինեալ տումար, բաւական գումար հաւաքեցին. առաջին տարին ընդարձակ սրահը շրջապատեցին քարեայ ամուր պարսպով և հետեւեալ տարին անընդհատ շարունակեցին եկեղեցւոյ շինութիւնը, Սուրենեանց Սրբազանի ներկայութեամբ, ի պարծանս Երևանցեաց։ Թեմական դպրանոցն, որ կը բաղկանար երեք դասարանէ, Հոգաբարձութեան օգնութեամբ բարձրացուց մինչև հինգերորդ դասարանի. վեցերորդ դասարան բացման որոշումն ևս ստորագրեց

1887ին և այն օրերը մեկնեցաւ իւր նոր պաշտօնատեղին Աստրախան։

Այստեղ աւելորդ չեմ համարիր յիշել որ նորա Առաջնորդութեան ժամանակ Երևանայ Թեմական դպրանոցն ունէր արժանաւոր տեսուչներ, որք էին Սարգիս Բեկնազարեանց (այժմ քահանայ) և Աբխաղով Յովհաննիսեանց։ Նորա օրով ամէն տեսակ եկեղեցական և դպրոցական նուիրատուութիւնները առատացան. ոչ մի հարուստ մեռնողի թաղման հանգիսին չէր նախագահեր, եթէ կանխաւ չտեղեկանար աստուածահաճոյ հաստատութեանց համար որ և է գումար կտակած լինելն։ Եւ ինչպէս Երևանայ մէջ, նոյնպէս և ամէն ուրեք այնպիսի մի հեղինակութիւն ունէր Գէորգ Եպիսկոպոս, որ իւր մէն մի խօսքը ընդունելի էր իւր հօտին համար։ Երբէք նորա առաջարկութիւնները չէն մերժուած. նա միշտ աշխատած է իւր ժողովուրդը խաղաղութեան մէջ և ամէն կուսակցութենէ հեռի պահել։ Երբ Ս. Էջմիածնի Ճեմարանի համար 1881ին առանձին տպագրեալ տոմսակներով կամաւոր տուրք կը հաւաքէին, Առաջնորդարանի մէջ Գէորգ Եպիսկոպոս Երևանցիներէն մէկ ժամու մէջ 900 ռուբլի ժողովեց. վերջն խմացուեցաւ որ միւս թեմերն այս գումարին հազիւ քառորդը զրկեր են Սինօդին։ Գէորգ Սրբազանի դէպ ի Թեմական դպրանոցն ունեցած հոգացողութեանց և խնամոց մասին մանրամասն տեղեկութիւն կարելի է քաղել նոյն դպրանոցի տպագրեալ Յիսնամեայ Յօդուքների Պատմութեան մէջ, ուր պարզ կ'երևի որ ոչ մի առաջնորդ ուսումնարանական ասպարիզի մէջ այնքան չէ գործած որչափ նա։ Դեռ ևս Սուրէնեանց Գէորգ Եպիսկոպոս Երևան չեկած, մօտ 5 տարի առաջ, Հոգաբարձութեան խնդրանայ համաձայն Սինօդը հրամանագրած էր, որ եկեղեցեաց դրամագլխոց տոկոսները յատկացուին Թեմական Դպրանոցի պահպանութեան, բայց բոլոր եկեղեցեաց ծխականք բացէ ի բաց մերժած էին վերոյիշեալ հրամանը. յետ հինգ ամաց, Գէորգ Սրբազան Երևան գալով, չանցաւ տարի մը, և իւր հեղինակութեամբ և անխնայ աշխատութեամբ կարողացաւ համոզել բոլոր Ծխականներն որ եկեղեցեաց դրամագլխոց տոկոսն յատկացնեն Թեմական Դպրանոցի պահպանութեան. այս կերպով, Դպրանոցը մինչև այսօր կը վայելէ մեծագումար եկամուտի ազգիւր։ Գէորգ Սրբազանի առաջարկութեամբ իւր վերջին տարին, Յակոբջան ազա Գէորգեանց խոստացաւ Դպրանոցի կից մի մեծ դահլիճ կառուցանել, և չնայելով Գէորգ Եպիսկոպոսի բացակայու-

թեան՝ իւր խոստումը կատարեց (Տես Յօդուքների Պատմութիւն)։

Երբ 1884 թուականին կառավարութեան հրամանաւ Ծխական բոլոր դպրոցները փակուեցան բաց ի Թեմական Դպրանոցէն, Գէորգ Եպիսկոպոս թոյլ չտուաւ որ մէկ աշակերտ զրկուի ուսումէ, այլ ամէնքն ընդունեց Թեմական Դպրանոցը, մինչև անգամ Թեմական Դպրանոցին նախագահութեամբ պատու բաժնեւ տուաւ և առանձին դասարան որոշեց։ Գէորգ Սրբազան 1882ին այցելելով իւր Երեւանայ թեմի Տաթևու և Հին Նախիջևանի կողմերը, վիճակային գործերը կարգի դնելէ յետոյ, կարողացաւ նաև ժողովել Էջմիածնայ Աթոռոյն սեպական 5000 ռուբլի անյուստի ապառիկները։ Պէտք է աւելցնել որ նա իւր պաշտօնավարութեան մէջ խիստ կարգապահ է, իրեւ իշխանաւոր խտտապահանջ է, բայց և այնպէս ի սրտէ կը յարգէ արժանաւոր և հաւատարիմ ստորադասեալները։ Ամբողջ վեց տարի Երևանայ մէջ մնալէ յետոյ, մեծ պատուով ճանապարհ ձգեցին զինքը դէպ ի Աստրախան։ Երևանայ ժողովուրդը սրտով կը համակրէր իրեն, շատ ցուցեցան նորա տեղափոխութեան համար. մեկնելու օրը ներկայ էին Պ. Նահանգապետն, բոլոր ազգաց հոգեւորականք և մեծ բազմութիւն ժողովրդեան, որ բազմութիւ կառքերով և շատեր ձիաւոր հետեւելով Նորին Սրբազնութեան մինչև քաղաքէն 7 մղոն հեռու Քանաքեռ գիւղ, այն տեղի այգիներէն միոյն մէջ ճոխ ճաշ տուին և շատեր իրենց զգացումները ճառերով արտայայտեցին, ինչպէս Հայր Ղևոնդ Աթանասեանց, տաղանդաւոր վիպագիր Պերճ Պոռեանց, Թեմական Դպրանոցի Տեսուչ Աբխաղով Յովհաննիսեան, և այլն։ Եւ ճաշէն յետոյ «էր հեռանաս» երգելով, արտասուքով բաժնուեցան իրենց սիրելի Սուրէնեան Գէորգ Եպիսկոպոսէն։ Երևանէն մեկնելէ քանի մը օր առաջ Առաջնորդարանի մէջ խումբ խումբ Նորին Սրբազնութեան ներկայացան Թեմական Դպրանոցի Հոգաբարձուք, Տեսուչը, ուսուցչական խումբը և աշակերտները, թուով մօտ 200, ինչպէս և կոնսիստորիայի անդամները, ատենադպիրը և դիւանական բոլոր պաշտօնեայներն, և առանձին առանձին ուղերձներ արտասանեցին՝ իրենց պաշտելի Առաջնորդին մեկնման առթիւ՝ յայտնելով իրենց անհուն սէրն, անկեղծ ցաւն, և թուելով այն անհամար բարիքներն զորս վայելեցին Նորին Սրբազնութեան պաշտօնավարութեան միջոցին։ (Վերջը միւս անգամ)

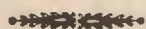
ԵՐԻՏԱՍԱՐԳՈՒՅ ԹՇՆԱՄԻՆ

Առ Վ. Գ. Զ.

Յուստենութիւնը ժամանակէ մ'ի վեր սկսած է իւր աւերիչ բոյնը դնել մեր երիտասարդութեան մէջ։ Հիները, որոց շատ մը պարագայներու մէջ չենք հաւնիր, այդ ակտին ենթակայ չէին. հին ատենուան երիտասարդները իրենց ծաղիկ հասակը ուրախ զուարթ կ'անցունէին. բայց հիմայ... ապահովապէս մեր երիտասարդութեան, մանաւանդ զարգացեալ մասին, հարկւրին յիսունը ինքզինքը մեղամաղձութեան տուած է. ուրկէ եկաւ մեր մէջ մտաւ այս օտար հիւրը։

Ընդունելով հանդերձ մեր տխուր տրամադրութեանց բնական պատճառներն, նիւթական պատճառներ մեծաւ մասամբ, ուրիշ կարեւոր պատճառ մ'ալ ունինք, որ թէպէտ քիչ մը (և եթէ կ'ուզէք՝ շատ մը) ծիծաղելի՝ բայց ոչ նուազ ստոյգ է։ Այդ գլխաւոր պատճառը մօտան է. յուստենութիւնը հիմայ մօտայի կարգ անցած է (ինչպէս որ ջղային հիւանդութիւն ունենալը կանանց մէջ մօտ է, զի շատ նազիկ հիւանդութիւն մ'է. չէ՞ք դիտած, երբ կին մը սընը ունիմ, կ'ըսէ՝ կարծես օխսը լեզու կ'իսեմ ըսածի պէս կը շփանայ)։ Եւ արդարեւ, մեր արդի դրականութիւնը ծայրէ ի ծայր աչքէ անցուցէք— գերեզման, նոճի, բու, խաւար, գիւղ, աղջամուղջ, մահ, ի մի բան թերթերու ամբողջ երեսը սև ներկուած, այնպիսի խաւ սեւ մը զոր քիմիական ամենագորեղ բաղադրութիւնը չափաւոր կրնար լուծել. կեանքի միայն տխուր կողմերը մասնաւոր խնամով սերտուած և բազում ուրեք չափազանցուած՝ մըթիւն, դառնապէս յուսահատական երանգներով կը պատկերեն մեր աչաց։ Ինչո՞ւ այս մօտան...։ Նախ զի, կարծեմ Ֆրանսայի մէջ վերջին ատեններս այնպէս կ'ընեն եղեր...։ Երկրորդ զի, Շօփէնհաուեր անունով հիւանդ մը կար ժամանակաւ Գերմանիոյ մէջ... և ասոնցմէ զատ՝ յուստեն գրականութիւնը գոգցես մասնաւոր հրապոյր մ'ունի իւր մէջ. տխուր գրագէտը իւր վրայ միշտ արգահատալից համակրութիւն մը շարժած է. համակրութիւն՝ զոր ոչ ոք պիտի մերժէր՝ անբուժելի հիւանդաց, մահաւանդ երբ անոնք երիտասարդ են։ Մեր գրագէտներն ալ ի հարկէ կը սիրեն համակրութիւն շահիլ (ո՞վ չսիրեր), բայց իրենց ընտրած միջոցը...։

Ի՞նչ է գրագէտ մը.— գրագէտն արուեստագէտ մ'է նիւթական և բարոյական, կրկին աշխարհներն իրենց իսկաւոր պոյններովը նկատող. բայց ոչ

միայն այդչափ: Բնութիւնն իտեալ չունի, այսինքն արդէն ինքը իտեալ մ'է: զարուս զարգացեալ գիտութիւնը վրձնած է թէ տիեզերքի նիւթական կազմակերպութենէն լաւագոյն և յաջողագոյն կազմակերպութիւն մը չէ կարելի երեւակայել: Հետեւեալ, գրագէտ մը նիւթական աշխարհքը նկարած ատեն, կատարելագոյն հաւատարիմ պարտի մնալ իրականին: Նոյնը չենք կրնար ըսել, սակայն հոգեկան աշխարհին համար:—մեր հոգեկան կենցաղը կատարեալ չէ և մենք մեր կենաց ընթացքին մէջ միշտ կը ձգտինք կամ պէտք է ձգտենք բարձրագոյն իտեալի մը, զոր գծած է մեր առջև կրօնքներու սըրբազնագոյնը և ոյր վրայ հիմնեալ է բարոյական փիլիսոփայութիւնը: Արդ, գրագէտ մը ո՛չ միայն մեր հոգեկան աշխարհին հաւատարիմ հետազոտիչը լինելով շատանալու է, այլ նաև առաջնորդելու է զմեզ դէպ ի գերագոյն իտեալն: Բայց ասոր հակառակ, մեր արդի գրագէտը, մեծաւ մասամբ, ո՛չ միայն այդ նուիրական պարտականութիւնը չեն կատարեր՝ այլ գէթ իրական կեանքի հաւատարիմ թարգմաններն ալ չեն հանդիսանար: Դուք որ այդ կեանքով կ'ապրիք ամենքդ ալ, ըսէ՛ք խնդրեմ, ամէն տան մէջ լաց ու կոծ միայն կը գտնէք:—Ապահովագէտ տխրութեան քօղը վարագուրած է շատ մը դժբաղդ յարկեր, բայց ասոր հանդէպ, չկա՞ն ուրիշ յարկեր ալ, ուր խաղը և խնծիլը, ուր հոգեկան ամենազուարթ տրամադրութիւնք անպակաս լինին: Կարճ խօսքով, կեանքը խառնուրդ մը չէ՞ ցաւոց և ուրախութեանց: Ինչո՞ւ միայն զայն տեսնել և զայս անտեսել: Let us look on both sides of the shield — Վանաճիճ երկու կողմն ալ դիտեմք— կ'ըսէ մեծաւ իրաւամբ անգլիական առածը:

Յոռեւտեսութիւնը տարափոխիկ հիւանդութեանց կը նմանի և փոխանցուող շատ շուտ է, երբ արդեւի՛չ միջոցներ, անթիւէքիփեք չգործածենք: Չափազանց տգիտութիւնը և առաւել ևս առողջ դաստիարակութիւնը բնական և զօրաւոր միջոցներ են յոռեւտեսութեան ծաւալման դէմ: Բայց թերուսներն, սղջամիտ իմաստասիրութենէ զուրկ արարածներն, ա՛հ այդ խեղճերն նախասահմանեալ ենթակայներ են գողցես: Բաւական է որ քիչ մը ժամանակ չիփոխին հիւանդներու գրականութեամբ և ահա իրենք ևս ցաւեր կ'զգան, որք ի սկզբան թեթեւ, հետըզհետէ կը ծանրանան, կը ծանրանան, մինչև որ զանոնք գերեզմանին դուռը առաջնորդեն: Թերուսները միշտ խնամակալներու պէտք ունին: անոնք եթէ

բնականէն օժտեալ չեն զօրաւոր կամքով՝ պզտիկ արդեւքի մ'առջև կը յուսահատին, իրենց բոլոր քաջութիւնը կը կորսնցունեն: Բարեացակամ ձեռք մը պէտք է որ զիրենք միշտ չիտակ ճամբուն մէջ առաջնորդէ, և արդարեւ երբ մեր գրագէտներուն պէս խղճամիտ առաջնորդներ ունինք՝ ալ ի՞նչ տեղի կայ մտատանջութեան...

Գրականութիւնը խիստ զօրաւոր և միանգամայն խիստ փափուկ գործի մ'է: Վերաբուժական գործիքի մը նման, իւր թեթեւ, գրեթէ աննշմարելի մէկ շարժումով կրնայ երեւմն կեանք մը փրկել, բայց միևնոյն ատեն մէկ հազարորդամէթր շեղումով մը կրնայ կեանք մը կորսնցունել: Գրականութիւնը, որ կեանքէ մը կը ծնի և միանգամայն կեանքի մը ծնունդ կուտայ, ամէն ժամանակ և ամէն տեղ ժողովրդի մտային փիճակին որով և նորա հանրային ուսանատական կենցաղին վրայ ունեցեր է իւր անհուն ազդեցութիւնը: Արդ, երբ գրականութիւն մը կը ձգտի ամենուրեք գերեզմանի փոսը մատնացոյց ընել, երբ ամէն վայրկեան մեռելոց գարշահոտութիւնը, տարրալուծեալ մարմնոց զագիր և թուեաւոր կազերը կ'արտաբերէ, ի՞նչ կը լինի այն ժողովրդին վիճակը ոյր վրայ ազդեցութիւն ընելու կոչուած է այդ մեռելատիպ գրականութիւն: Միթէ, երիտասարդութիւնն, որ այսօր ի մեզ ընթերցող հասարակութեան մեծամասնութիւնը կը կազմէ, երիտասարդութիւնն որ հասարակութեան մը ծաղիկը, զօրաւոր ջիւղը կը հանդիսանայ, երիտասարդութիւնն որոյ եռանդէն, գործունէութենէն, յոյսերէն և երազներէն կախուած է ազգի մը ապագայն, ապրելով այդպիսի թուեաւոր մթնոլորտի մը մէջ՝ կենդանի դիակ մը, յուսահատներու, ապիկարներու, դեռ կենաց գարնան մէջ կեանքէ ձանձրացող ու դառնացող անպոլններու երամ մը չը՞ դառնար:

Գրականութեան պատմութիւնը արդարեւ կը ներկայացնէ մեզ տխուր, յոռեւտես բանաստեղծներ: Բայց անոնք իրենց արդարացուցիչ պատճառներն ունեցած են: Իւրաքանչիւրին կենաց վրայ բաւ է ակնարկ մը նետել համոզուելու համար թէ անոնք աշխարհի ընկերական կազմակերպութեանց եմքաղբեալ չարիքներէն դժգոհներ չէին, այլ իրենց ֆիզիքական թերի և վատոյժ կազմութեան զոհերն: մեր մէջ Դուրեանը, Անգլիացուց մէջ Քից և Նէլլինկ տխուր, շատ տխուր բանաստեղծներ էին, որովհետեւ կը նախազգային իրենց կենաց լապտերին մօտալուտ չիջումը: Կեանքէն ձանձրացած չէին նոքա, այլ ընդհակառակը մեզմէ աւելի

կեանքին կը փարէին, սոսկմամբ նշմարելով անգութ ձեռքն որ վաղ պիտի գար խել զիրենք այս տենչալի աշխարհէն: Պայրըն յոռեւտես մ'էր, որովհետեւ կաղ էր: Խեղճ երիտասարդը իւր ամբողջ հանճարը կը ծախէր վայելուչ սրունքի մը փոխարէն և երբ ունենար զայն, աշխարհի զուարթագոյն գրողներէն մին կը դառնար ապահովագէտ: Սակայն մեր արդի գրողներուն համար նոյնը չենք կարող ըսել: անոնց մէջ կարծեմ մարմնով հիւանդը հազուադիւտ է: անոնք, ինչպէս ըսինք, իրենց մէն մի քայլափոխին, մէյմէկ յուսահատեցուցիչ, ընդարմացուցիչ, ջլատիչ երևոյթ կը նշմարեն: անոնք ո՛չ թէ իրենց սեպհական կեանքը, այլ աշխարհի կեանքը թերի, յոռի, տխուր կը գտնեն: անոնք մարդկային ընկերական կազմակերպութեանց մէջ սխալներ, շեղումներ կ'ընդհանարեն: անոնց չրթանց վրայ կը տիրապետէ դժգոհութեան և հեզութեան ժպիտը:

Մօսա՞ է այս:—Այսպէս վարդապետեցինք և կը մաղթենք ալ որ այսպէս միայն լինի:

Անկեղծ համոզում:—Կ'արգահատինք իրենց վրայ:

Թող մեր գրագէտները չվշտանան երբ յայտարարենք թէ իրենցմէ մեծագոյն մասն իսկապէս բարձրագոյն գիտութենէ զուրկ մարդիկներ են: Երբ կը տեսնեն որ գրելու ընդունակութիւն ունին՝ մէկէն ամէն բան երեսի վրայ կը թողուն յանգերու և պատկերներու ըզհետ պնդելու համար, և երբ քիչ շատ գրագէտի համբաւ մը վայելեն՝ աշխարհի իրերը դատելու, զննելու, ուսումնասիրելու, հասկնալու և բացատրելու ծայրայեղ յաւակնութիւններ կ'ունենան: Իրենց այս ընթացքը հեռի է ուղիղ լինելէ: Աշխարհս լաւ ըմբռնելու համար պէտք է գիտնալ մ'իլինէլ: Այժմ աշխարհս լաւագոյն ըմբռնած եմք քան տասը դար առաջ և ապահովագէտ ապագայ սերունդը տաս դար վերջը մեզմէ լաւագոյն պիտի ըմբռնէ զայն: Ի՞նչ բանի կը պարտիմք այս բանս: հազուադիւտ, նորեւելի, հանճարեղ գրական բացատրութեանց թէ ոչ՝ գիտութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան: արդ, գրականութիւն մը, որ իւր սահմանէն քիչ մ'ալ անդին անցնելով իմաստասիրական փափուկ հարցեր շօշափելու կը յաւակնի, ամէն նշանակութենէ զուրկ է երբ գիտութեամբ օժտեալ ու զարգացեալ գրականութիւն մը չէ: Նոյն իսկ պարզ գրական նկարագրութեանց, ինչպէս նաև դեղաբուսական բոլոր ճիւղերուն համար, գիտութիւնն կարի հարկաւոր պայման մ'է: Գիտութիւնը կ'ապացուցանէ համոզիչ

եղանակաւ թէ տիեզերքի գործարանաւորք և անգործարանք, միսն ու հոգին, ամէն ֆիզիքական և մտաւորական երևոյթք, կեանքի ամէնօրեայ պատահարք, ձախողութիւնք և յաջողութիւնք, ամէնքն ալ ունին իրենց բնական պատճառներն. պատճառներ՝ որոցմէ զգուշանալ կամ անոնց անձնատուր լինել մեծաւ մասամբ մեզմէ կախումն ունի:

Տխեղծ, ապուշ տղեկ մը, լերկ ամայի անասաւոր մը, ցնցոտիներու մէջ փաթթուած մուրացիկ մը, իւր ճոխութիւններէն մերկացած սնանկ մը, մուրթեանց ճանկին մէջ չարչարող տաւոր մը, անհետացեալ սերնդեան մը հեռաւոր յիշատակը, վերջապէս այն այլազան ու բազմազան երևոյթներն մէկ մէկ զօրաւոր առիթներ են մեր գրագիտաց համար իրենց տխուր քնարը հնչեցնելու, երեմիական ողբեր արձակելու, բնութեան, գերագոյն էակին դէմ դանդաղելու, բողբոջելու, սպառնալու և վերջ ի վերջոյ քնարը ոտից տակ փշրելով բացագանչելու. «Այս է կեանքը»....

Գիտունը այդպէս չընէր. նա չբաւականանար երևոյթներով, մակերևոյթներով, արտաքին հարեանցի նշաններով. նա իրաց և դիպաց մինչև խորը, մինչև արմատը կը քննէ. մակածութիւնը իւր կատարելութեան աստիճանին կը հասցնէ. իւր գործիքներն երկու պլզտիկ բաւեր են—ի՞նչ և ի՞նչու—: Առաջնոյն միջոցաւ ակառը կը գուշակէ, երկրորդին շնորհիւ ակառը կը բուժէ. ակառը կը գուշակէ, ո՛չ որպէս մեր գրագէտներն, թերի, խեղաթիւրեալ, չափազանցեալ եղանակաւ, ա՛յլ իւր խական, բնական, պարզուկ վիճակին մէջ, իւր բոլոր բազմակողմանի մանրամասնութիւններովն գերազանցապէս պայծառացեալ. ակառը կը բուժէ թուելով պատճառներն որք ծնունդ տուած էին անոր, միջոցներ ցոյց տալով անկէ չվարակուելու և ո՛չ թէ երևոյթի մը ստուերէն սարսափահար, ինչպէս մեր գրագէտներն.... Գիտունը մը իրաւամբ շատ տխուր դաղափար պիտի կազմէր մեր արդի յոռետեսներու մտաւոր կարողութեանց վրայ, որք իրենց բացասական գործունէութեամբ բնագոյնէն յառաջդիմելու բացարձակ ասլիկարութիւն ցոյց կուտան:

Գուցէ աստ առարկեն մեզ թէ ա՛յլ է գիտնաց դերը, ա՛յլ է գրագիտացը: Գիտունը, սակայն, ի՞նչ կերպով կ'ըմբռնէք. բնական օրէնքներով և գործիքներով հեղինակութեամբ զրազող անհատ մը միայն. ո՛չ ապաքէն մարդկային կեանքն ուսումնասիրողներն ևս գիտուններ են. ո՛չ ապաքէն մեր հոգեկան կեանքն ալ ունի իւր ուրոյն օ-

րէնքներն, ո՛չ ապաքէն այն բազմազան տպաւորութիւններն ու հմտութիւններն զորս կ'ստանանք, կը համբարենք ի մեզ՝ մէյմէկ կարեւոր գործիքներն են մեր մտքի գործողութիւններն օգտակարապէս ի կիրարկող. և յետոյ, մեր գրականութիւնը ունի՞ր այսօր բաց ի քը. նարեքական և գրադատական ճիւղերէն՝ զուտ գիտական, պատմական և իմաստասիրական հարստութիւններ. (ի հարկէ մեր խօսքը միշտ կը մասնաւորենք արդի գործողներուն վրայ, որք, իրենց յայտարարութեամբ, արդի գրական աշխարհին կը տիրապետեն): Արդ, երբ մեզ նման բազմակարօտ հասարակութեան մը գրականութիւնը ինքզինքը պատասխանատու չը նկատեր ժողովրդի մտաւորական, բարոյական ու նիւթական զարգացման, ի՞նչ բանի կը պարտի ուրեմն իւր գոյութեան իրաւունքը. այն բացասական գործունէութեան, որով այսօր մինչև իսկ դպրոցական սկստանիները կը վարակէ թուանալի յոռետեսութեամբ մը, յոռետեսութիւն՝ զոր բնապատկերն կ'անուանեն, ինչ որ բոլորովին հեռի է բնագոյնէն:

Երկտասարդաց մեծագոյն ոտխըյոռետեսութիւնն է. վա՛յ անոնց որք այդ ոտխին կը հանդիպին իրենց կենաց ճամբուն վրայ:

Կեանքը, Պարոններ, բնութեան ամենէն թանկագին, ամենէն խորհրդաւոր, ամենէն նուիրական մէկ պարգևն է. զայդ անգիտել, զայդ ուրանալ՝ ձեր ամբողջ էութիւնը ուրանալ է. ձեր ձեռքըն է այդ նիւթական ու բարոյական կեանքը դրախտի մը փոխել, ինչպէս և դժոխքի մը. եթէ վերջին միջոցը կ'ընտրէք՝ ազատ էք. բայց միայն ձեր անձին վերապահեցէք զայն. ընկերականութեան թերի կողմերը խոշորացոյցով մեծցնելը ափիօն ծխողներու հիւանդոտ ու տառապող երեւակայութեան արտադրած գաղափարներուն կը նմանի. մենք փոխանակ այդ չարիքներէն սարսափահար մնալու՝ պարտինք յաղթանակ տանիլ անոնց վրայ. մենք հաւատք ունինք թէ աշխարհս գերագոյն իմացականութեան մ'արդիւնք է. մեր իմացականութիւնն ալ, եթէ ոչ այդ գերագունին քանակն՝ գէթ անոր որակն ունի. Աթաւախ մասնաւոր դիտումով մը կը պարունակէ յինքեան քերիքներ, չարիքներ, որպէս զի շնորհիւ մեր բանականութեան եւ աթաւախութեան՝ բառնալի զայն: Եթէ աշխարհս իւր ծայրայեղ կատարելութեան մէջ մեզ յանձնուած լինէր, ի՞նչ պիտի լինէր մեր գործը երկրի վրայ. ի՞նչ կերպով պիտի զանազանուէինք անբաններէն:

92 Մարտ 22
Մաքրիգիւղ

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՓՈՒՐԻԿ ՅՈՒՇԱՎԷՊԵՐ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զեեզ, Ո կոյս, գովեմ եւ փառաբանեմ.

Te deum laudamus!

Armand Silvestre.

Սքանչելի երազ մը տեսայ: Արքայութեան մէջ էի: Կը տեսնէի տասն և մէկ հազար կուսանաց զոյգ զոյգ չըրջագային՝ այդ աստղերու պողոտային մէջ զոր Ծիր կաթին կ'անուանեմք: Կարծես հրեշտակաց վարժարանի մը անվերջանալի թափօրն էր այն: Մերթնդ մերթ կանգ կ'առնէին քաղելու համար լոյսէ ծաղիկներ, որոց թերթերն կը խլէին ճաճանչ առ ճաճանչ. — ինչպէս երկրի վրայ տղայք կը փեթուեն մարգարտածաղիկներն, — և կամ անոնցմով կը կազմէին չփաքի փուռներ և իւրեանց խօսակցութիւնն որ ցած ձայնով էր և փոքրիկ ծիծաղներով խառն, կը նմանէր կարծես միլիոն մը թռչնոց ճուռոզման:

Բայց շատ տարիներ նոցա քայլերուն հետեւէ վերջ, — զի Արքայութիւնը կարի ընդարձակ մի բնականաւոր է որոյ շրջանն ընել մի քանի ժամուան գործ է, — ինքզինքս գտայ այնպիսի շքեղ վայր մը, որ հոգիս վեր ի վայր յուզուեցաւ և աչերս չլացան: Մեր խոնարհ երկնից գեղեցկագոյն արշալոյսները, մեր գեհեհափորփոք կիսաուրց պայծառութիւնը, երեկոյին ծովու վերայ արեգակին պատճառած բոցաճաճանչ ցոլացումները, չկարեն գաղափար մը տալ այդ քաղցր, միանգամայն և սոսկալի պայծառութեան վրայ, որոյ մէջէն կ'անցնին՝ արեւու լոյսէն առաւել փայլուն՝ անշուկ դասք Սերովիկից: Եւ այդ անվերջ պայծառութիւնն կարծես որ անհուն փայլակ մ'էր սփռուած արշալուոյ մեղմ և հեշտ լուսով, նոյն ինքըն էր սէր, ուրախութիւն և կեանք: Իւրաքանչիւր լուսոյ շողերու մէջ կը փայլէր առաքելութիւն, իւրաքանչիւր բոց կ'արժարծէր տարապայման զմայլմունք. յափշտակուեր էի և սիրտս լի էր կաթոգին սիրով և կրիւք գթութեան: Այդ անճառելի երկնից արեւ պարտէր լինել սիրտ մը յորդահեղեղ, սիրտ մը որ կը ճառագայթէ անսպառ:

Այսու հանդերձ տակաւ առ տակաւ աչերս վարժուեցան այդքան պայծառութեան և ընդ որ յայնժամ կարող եղայ նշմարել այդ պայծառութեան հետ խառնուած Ընտրեալներ և Ընտրելուհիներ. մի հեշտալից տեսարան պարզուեցաւ յայնժամ աչացս առաջ: Թափանցիկ ալապատթեայ ձիւնաթոյր

աստիճանաց վրայ բազմեր էին նոքա, ոմանք ծիրանագգեաց, այլք ակնթաշող ձորձերով զարդարուն: Եւ այն երկնակառոյց աչաց մէջ որք կը դիտէին հոյակապ երեւոյթ մը — ասիսո՛ս, ինձ անտեսանելի — և այդ երկնակառկառ բազկաց մէջ, կար արդարեւ կատարեալ հեշտութեանց անբացատրելի մի հրապոյր:

* *

Մօտեցայ մի ընտրելուհւոյ և ծընրադրեցի, ակնապիշ զնէ դիտելով. ինձ նման ի գուճս իջեալ, Գերովբէք արծաթափայլ բուրուառներով կը խնկարկէին զնէ: Ունկն կը դնէր, մտախոհ կ'երեւէր և յափշտակուած:

— Ո՛վ Գերերջանիկ էակ, ըսի, թուի ինձ թէ ի տես լոյս դիմացդ երանութենէդ մի մաս զիս կը չըջապատէ և կը թափանցէ յիս: Եթէ երբէք հաւանիք ձեր յաւիտենական երանութենէն վայրկեան մը սթափիլ, խօսեցէք ինձ, խընդրեմ, սա խեղճ արարածին որ երկրէն եկած կրկին հոն պարտի վերադառնալ և որ գուցէ դատապարտուած է դեռ շատ ատեն թափառիլ ցանկութեան և փորձութեան անտառին մէջ, ըսէ՛ք թէ ինչ առաքինութեամբ կամ ինչ ապաշխարհանօք արժանի եղաք հոգիներու երկնային դասին մէջ մտնելու և արծաթեայ բուրուառներով Գերովբէքէ դուռառուելու համար:

Աչաց բիրբերն խոնարհեցուց, որք վայրկրան մը զիս տեսած լինելուն պատճառաւ մթնցան և մի ձայնիւ, այնքան նման երգի մը, որ կարծես թէ սոխակ մ'էր որ կը խօսէր:

— Կրօնասէր էի, ըսաւ ինձ: Աշխարհի կեանքէ հրաժարեցայ վաղ մը քաջուելու համար. թէ և վանական կենաց կանոնները խիստ են, սակայն դեռ շատ մեղմ կը գտնէի զանոնք. հաճոյք կ'զգայի մարմինս չարչարելու մէջ ծոմապահութեամբ և քուրձ զգեցնող բոլոր օրերս կ'անցնէի օրհներգութեամբ և գիշերն ողջոյն աղօթքով: Ոչ իսկ գիտէի թէ աշխարհի վրայ կը գտնուէին դեռատի աղջկունք որք անտառը կ'երթան իւրեանց խօսեցելոց հետ և դեռատի մայրեր որք կ'զբօսնուն իւրեանց փոքրիկ մանկանց հետ: Մասունքներու էր միայն որ համբոյրներ կուտայի, և երբ առաւօտեան հնչէր զանգակն որ կը զարթուցանէ տիրոջ հարսերը, չէի դժգոհեր բնաւ մատրան պաղ սալաքարերէն որոց վրայ բոկոտն մնալ ըստիպուած է:

* *

Մօտեցայ մի ուրիշ Ընտրելուհւոյ որ մի քիչ առաջ տեսած Ընտրելուհւոյն առաւել երջանիկ կ'երեւէր. Այնպէս կը փայլէր որ Արքայութեան լոյսն որ այն-

քան պայծառ էր, իրմով կը լուսաւորուէր: Հրեշտակաց ամբողջ Յրդ և Կրդ դասերն՝ Գերովբէքի հետ խառն կ'երգէին իւր գովեստը, ճօճելով ոսկիէ բուրուառներ: Նէ ունկն կը դնէր, մըտախոհ էր և երջանիկ:

Գողգոթայով ծուներ դրի:

— Ո՛հ, Սրբուհիդ պաշտելի, ըսի իրեն, ձեզմէ կը բլխի այնքան լոյս ու բոց որ հոգիս կը դողայ, կը խռովի և կը սեղմուի, որպէս չոր մի տերեւ բոցողէն՝ ուժգին հողմի մ'ազդեցութեան տակ, եթէ հաճիք վայրկեան մը ձեր անսահման բերկրութիւնը մոռանալ, խօսեցէք ինձ. խնդրեմ, ո՛հ, խնդրեմ, խօսեցէք ինձ: Մին եմ երկրի տխուր բնակիչներէն, ուր տառապանք այնքան բազմութիւն են և բերկրութիւնք ա՛յնքան հազուադիւտ: Այս խեղճ արարածին որ շատ լացած է և սակաւ ինչ ժպտած և որ ստորին աշխարհի մթութեան և տառապանաց մէջ դեռ երկար օրեր պիտի անցնէ, ըսէ՛ք թէ ի՞նչ բարեմասնութիւնք արժանի ըրին զձեզ նմանօրինակ փայլ մը զգեցնուլ և նմանօրինակ բերկրութիւններ վայելել և գովուիլ հրեշտակաց Յրդ և Կրդ դասերէն որք կը խնկարկեն զձեզ ոսկեայ բուրուառներով:

Խոնարհեցուց, Նէ գլուխը, յորմէ ճառագայթներ հոսեցին, և մի ձայնիւ որ կը նմանէր հառաչանաց երկնային տառաշի մը զոր թէ մը թրթռեց անցնելով:

— Ողորմած էի, ըսաւ ինձ, չէի նմաներ անոնց որք տօներու զուարճութեանց մէջ կը մոռանան թշուառները և յուսահատները. չէի բաւականանար սոսկ աղօթքով և սին անձնահարութեամբ, կ'այցելէի աղքատաց. համայն ստացուածքս անոնց կը պատկանէր: Կը ճանչէին զիս ձեռնայարկաց մէջ ուր կը տիրէ թշուառութիւնը, Հառաչանք, լաց ու կոծ, ամէն ինչ վերջ կը գտնէր երբ ներս կը մտնէի: Գիշերները տըխրատեսիլ բնակութեանց մէջ նստած կ'երգէի երգեր որք օրօրոցներու, կը մխրթարէի այրի կրկերն և լքեալ ծերունիներու յոյս կը ներշնչէի իւրեանց անհետացեալ որդւոց նկատմամբ: Մահուան հետեւալ օրն պահարանիս մէջ լաթի կտորուանք մ'իսկ չգտան դիակս ամիրոյիլու համար, վասն զի բոլոր սաւաններս կտրտած էի փողոցի մուրացիկ աղայոց չապիկ շինելու համար:

* *

Այն ատեն ըսի մտովի թէ շատ իրաւացի է պատուիրել մարդկանց աղօթք և ողորմասիրութիւն, քանի որ այդքան երջանկութիւն և այդքան փառք կան ի վարձատրութիւն: Միանգամայն չկարողացայ զինքս զսպել մեծ տխրութիւն մ'զգալէ, ինչպէս նաև մեծ

կարեկցութիւն մը, աշխարհի վրայ գըտաշուող այնքան դեռատի կանանց պատճառաւ որք, ունենալով ուրիշ հոգեր, խիստ քիչ անգամ կ'աղօթեն և մերթ կը գնեն գոհարներ կամ ծաղիկներ այն ստակով որ իբր ողորմութիւն գործածուելու էր: Ի՞նչ, այդ դեռատի կանայք չպիտի բազմին մի՞օր, կը խորհէի, ծիրանիով և յակինթով զարդարուն այդ թափանցիկ ալապատրեայ աստիճանաց վրայ: Բայց մի քիչ հեռի նշմարեցի մի Ընտրելուհւոյ այնքան չքեղ, որ միւս երկուքն անոր հետ բաղդատեւ կարելի չէր: Կը տարբերէր իւր դրացուհիներէն այնքան որքան սուք կը տարբերէին երկրի աղջկաներէն: Աչերս այրող շլացուցիչ լոյսի մը միջէն միայն կը տեսնէի զնէ: Մարդկային լեզուները չ'ունին բառեր նորա հրաշալի փայլը բացատրող: Կը նմանէր ծաղկանց և բոցեղէն ձիւնոց փունջի մը: Մի քանի Գերովբէքներ չէին միայն որ կ'երգէին իւր գովեստը, այլ ամբողջ ինն դասուց և երեք դասակարգութեանց բոլոր ոգիները կը ծնրադրէին նորա առաջ՝ աղամանդեայ բուրուառներ ճօճելով:

Երկրպագի, աչերս փակելով:

— Ո՛հ, Ընտրելուհւոյ ամենէն հրաշալին և ամենէն երանելին, թոթովեցի. անշուշտ արժանի լինելու համար մի այդքան գերմարդկային չքեղութեան, մի այդքան երկնային երանութեան, ամենէն վսեմ առաքինութիւններն ի գործ դրած լինելու էք: Դուք ևս աղօթած էք, բայց սովորական աղջկանց անձանօթ եռանդով մը: Դուք ևս ողորմութիւն տուած էք, բայց ողորմասիրութեան մի այնպիսի կատաղութեամբ, մի այնպիսի անձնուրացութեամբ որ գուցէ անօթի կը մեռնէիք փողոցի մուրացիկաներու յատկացուցած ձեր հացին մօտ: Ո՛հ, յոյժ բարեպաշտ, ո՛հ, յոյժ գթասիրտ Սրբուհիդ, աղօթեցէք ինձ համար:

Նայուածք մը ձեռք իմ վրայ: Աչերն այնքան չքեղօրէն կը փայլէին որ մթութիւնս չկարողացաւ պատճառել նորա ստուերի հետք մ'իսկ:

— Ո՛հ, ըսաւ, բնաւ չէի աղօթեր և եթէ կանուխ կը զարթնուի և ուշ կը մտնէի յանկողին, մանասարներու մէջ երթալ ողորմութիւն տանելու համար չէի այն:

Բոլորովին ապշած էի:

— Ո՞րն է ուրեմն այն արժանիքն, հարցուցի, որոյ շնորհիւ, անզուգական Երանուհիդ, այդքան բարձր փառաց հասաք: Ի՞նչ գործեցիք, ի՞նչ էիք — դուք որ ուրիշներէ աւելի կը կրէք յինքեանս դրախտային հրճուանքն, դուք զոր երկնային բանակն ողջոյն առաւել քան զայլ կը գովէ և կը պաշտէ — որպէս զի Տէրն զքեզ արժանի դատած լինի սոյնպիսի վարձատրութեան: Ըսէ՛ք, խնդրեմ, թէ ի՞նչ էր ձեր առաքինութիւնը:

— Գեղեցիկ էի, ըսաւ նէ:

(Քարիւղ Մանտէս)

ԵՐԿԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԲՈՒՍՈՑ

Մեր զարմանքը մեծ կը լինի, երբ լրագրոյ մէջ կը կարդամք թէ մարդ մը հարիւր և այսքան տարեկան մեռած է. սակայն անայլայլ կը մնամք, եթէ մեզ ըսեն թէ այն ինչ տեղ կը գտնուի ծառ մը որ մի քանի դարերէ ի վեր գոյութիւն ունի:

Արնօլտ Պօսքովիցի հետ կը փորձըռութիւն հաւատալ թէ բոյսերն յաւիտենապէս ապրելով, մարդն՝ իբր միջատ մը՝ որ օր մը միայն կ'ապրի, կ'անցնի անոնց առջեւէն: Ահաւասիկ տարիքն մի քանի հինաւորաց ծառերու որք բուսական աշխարհի մէջ կ'երևին:

Ետնայի մեծ շագանակենին, ծանօթ՝ «հարիւր ձիաւորաց շագանակենին» անուամբ, կը կարծուի թէ տասը դարերէ ի վեր գոյութիւն ունի: Վէրնէյի (Ֆրանսա) մօտերը գտնուող մի ուրիշ շագանակենի, որ միջին բարձրութիւն մը, և չորս մէթր չընկած ունի իւր բունին վարի մասին վրայ, 300-350 տարեկան է. ուրեմն այս ծառ տնկուած է երբ կալվին բարեկարգութիւն կը քարոզէր ի Լիկնիէր, Սուրբ Բարթոլոմէ մէնսի կոտորածէն ժամանակ մ'առաջ:

Ատանսոն (Ֆրանսացի բնապատում) կը նկարագրէ երկու տեսակ հսկայ պաօպսպներ. առաջին տեսակը տեսաւ 1454ին Վենետիկցի նաւարիւս կատամօսթօ, Սենեկալի բերնին մօտ, և անոր տրամագիծն 32 ոտք գտաւ. երեք հարիւր տարի վերջ Ատանսոն գտնոնք չափելով տարբերութիւն մը չգտաւ. նա. այդ ծառերու 52 դարերու տարիք մը կը վերագրէ: Երկրորդ տեսակը, նոյնպէս ի Սենեկալ, կ'ըսուի թէ 6,000 տարիներէ ի վեր կայ ու կը մնայ: Աւելցնանք որ տը Հոմալօտ կ'ըսէ թէ ասոնց սկիզբը կը հասնի այն ժամանակաց երբ Պաչ համաստեղութիւնը մեր կողմերը կը լուսաւորէր⁽¹⁾. Ըստ Բիւվիէյի և Մենդոցի գրքին, այս ծառերը

(1) Երկնակամարի բեւեռին տեղափոխութիւնը գիշերահաւասարաց կէտին յետախաղաց շարժման արդիւնքն է, երբ ու է տեղւոյ մը համար բեւեռը կը տեղափոխի, բնականաբար հորիզոնի տեսանկիւնութեան շրջանակին եւս կը փոխուի, այսինքն կը տեսնուին այնպիսի աստղեր որք ժամանակ մը չէին տեսնուեր, և ընդհակառակը հորիզոնէն վար մնալով չեն տեսնուիր այն համաստեղութիւնք որք կը տեսնուէին. այս կարգէն է հարաւային Պաչ համաստեղութիւնը, որ գրեթէ 40 դար յառաջ կը լուսաւորէր մեր կողմերը, և զոր այժմ չենք տեսներ. այժմ, Պաչ համաստեղութիւնը հիւսիսային լայնութեան 35°-էն դէպ ի հարաւ գտնուող երկրաց տեսանկիւն է:

Ծան. Թարգ.

նախամարդուն ժամանակակից են: Արնօլտ Պօսքովից կը պատմէ թէ ի Գալիֆօրնիա, Սաքրամենթոյ գրեթէ երեսուն փարսախ հեռի, գտնուեցան խումբ մը ահագին ծառեր, որք նմանութիւն ունին մայրի ծառին. ասոնց ամենաբարձրը, «Անտառին Հայրը» անուամբ, 420 ոտք բարձրութիւն ունի, և մի ուրիշ, «Անտառին Մայրը» անուամբ, 330 ոտքէ աւելի. 1854ին ասոր կեղևն վերցուցին մինչև 120 ոտք բարձրութեան, սակայն երբէք չլնասուեցաւ: Օրօթավայի մօտերը, Թլնէրիֆ (Բանարեան) կղզւոյն մէջ կայ ծառ մը որոյ բունին չընկած 20 մեթրէ աւելի է, և որոյ կենաց Պէրթըլօ 50 դարեր կուտայ, այնպէս որ — ըստ Ս. Գրոց — աշխարհիս ստեղծմանէն ի վեր կայ:

Չուիցերիացի երեկի բուսաբան Տը Գանտը հաստատապէս կը հաւատայ թէ երկրագնդին վերջին շրջանի յեղափոխութեան վկայ բոյսեր կը գտնուին. էօնօէր ևս կը հաւատայ թէ պատմական ամենահին յիշատակարանաց հաւասար հնութեամբ ծառեր կան:

Նուազ երկար տարիք ունեցող ծառերէն իբր օրինակ կրնամք հետեւեալներն յիշել. 1847ին, Պ. Շըվանտիէ գիտութեանց Ակադէմիային կը հաղորդէր թէ եղևինը լաւագոյն պայմանաց մէջ մինչև 115 տարի կրնայ աճիլ, իսկ յուեգոյն պայմանաց մէջ մինչև 76 տարի. և սակայն, ի մէջ Տօլէնի և Փրէ-Սէն-Տիլիէյի, Պէքէ լեւան վրայ, Մօն-Պլանի հարաւային գաւիթարին ստորոտը եղևին մը կայ «Ախոռ Շամուայից» անուամբ, որոյ շրջապատն է իւր արմատին վրայ 7մ, 62, և 4մ, 80 առաջին ճիւղին մօտ. այս առաջին ճիւղն իսկ 2մ, 75 շրջապատ ունի. Պէրթըլօ զայն 1200 տարեկան կ'ենթադրէ: Այս եղևին ծառէն մի քիչ հեռու, Ֆէր անտառին մէջ, Պլանշ անուանեալ ծառուղւոյն ձորին մօտ, կը գտնուի կուենի մը որ 5մ, 45 շրջապատ ունի, և որ առնուազն 800 տարեկան պէտք է լինի. Վօփ նահանգին (Ֆրանսա) Փարսի-Սէն-Ուէն անտառին մէջ կայ կաղնի մը «կաղնի ասպատակաւոր զօրաց» անուամբ, որ իւր բունին վարի կողմը 13 մեթր, և առաջին ճիւղին մօտ 5մ, 70 շրջապատ ունի, բարձրութիւնն է 33 մեթր, 25 մեթր թևատարածութեամբ. այս ծառ վերջին 7 դարերը տեսած է անշուշտ, ըսկըսելով Ֆիլիք-Օկիւսթի ժամանակէն, յայնժամ որ Բուլթիէ կ'աւելէին գծերանս: Վէրսայի գղեկին նարնջենաց պարտիզին մէջ, մի քանի տարի յառաջ չորացաւ պատմական թրնջի մը որ 450 տարեկան էր:

Թարգ. ԹԱԹՈՒԼ ՔԻԻԲԷԼԵԱՆ Այնքապ

ՅՈՊՊԷԻ ՎԱՆՈՒՑ

Աշխարհաճանօթ պահակ Սեւամորքին

անակնկալ մահը

Բայց ո՞վ էր պահակ Սեւամորքը:

Ասկից իբր քառորդ դար յառաջ, Երուսաղէմ եկող սեւամորթերէն Երուսաղէմացի գրագիր Պ. Յովհաննէս անուն անձը 8-9 ամեայ սեւամորթ մը կ'առնէ իւր տան ծառայութեան համար. ճաշակ սեւուկն շատ չտեսեր իւր տիրոջ տան սիրելին կը դառնայ, և երկու տարի յետոյ իրեն որդեգիր կ'ընէ. շուրջ տասն տարի մեծ հլութեամբ և ամենայն հաւատարմութեամբ իւր ծառայական պարտաւորութիւնքն անսղբ տուեց և անթերի կատարելով հանդերձ, նոյնքան ժամանակուան մէջ զարմանալի կերպիւ կը զարգանայ մարմնով և Հայ լեզուն կը սովորի շատ յստակ ու մաքուր՝ հանդերձ բաւական ընթերցանութեամբ. յետոյ տէրը կը մեռնի և քիչ ատենէն պարագայից բերմամբ Ս. Յակովբայ Վանքը կուգայ. այդ միջոցներուն Յովսէփ վանուց մարդ պէտք ըլլալով, սեւամորթը կը զրկուի իր բեւմիսքան, ուր կատարեալ հսկայական տիպ մը կ'առնու և կարծես ամենայն հանգամանօք պահակութեան խրոխտ և փառաւոր պաշտօնին համար ստեղծուած միակ մարդը կը դառնայ. վերջապէս կ'ըլլայ այդ գործին տէրը, և իբր տասնամեկ տարի շարունակելով շատ մեծ անուն և յարգ կ'ստանայ. ի՞նչու. որովհետեւ ամէն տարի աշխարհի չորս կողմէն հազարաւոր Հայ ուխտաւորք երբ շոգենաւով Յովսէփ կը հասնին, շուարեալ վիճակաւ իրենց աչքին չորս կողմ շրջելով Հայերէն գիտցող մը կ'որոնեն որ գիրենք առաջնորդէ ուղղակի դէպ ի Վանք. և ահա՛ կը ներկայանայ իրենց չեղտակի ձեով, բարձրահասակ, հսկայատիպ և ահարկու սեւամորթ մը (բայց տաք արիւնով), որ մեծ մեծ աչքերը բացած, և կիսաթանձր շրթները ձգած, խորազան ի ձեռին հայերէն մաքուր բարբառով կը հարցնէ անոնց որոտագին. «Դո՛ւք Հայ էք, ուխտաւոր էք», և երբ դրական պատասխան ընդունի, մէկ խօսքով խոյն կ'ապահովացնէ զանոնք ըսելով. «Հոգ մի՛ ընէք, հիմա ձեր բոլոր ունեցածով հանգիստ կը տանիմ զձեզ Վանք»: Ի լուր սեւամորթի հայացի խօսից, նախ խեղճ ուխտաւորք յապուշ կը կրթին, բայց յետոյ իսկոյն բոլոր ինչքերով անոր կը յանձնուին. նա չգանդաղիր, այլ անմիջապէս վանքի նաւաստեայ և

բեռնակրաց հարկ եղած հրամանները կ'ընէ՝ ուխտաւորներուն և անոնց գոյքերուն նկատմամբ, և զանոնք իւր ետեւը ձգելով՝ խորխտաբար կը ճեղքէ խառնիճազանձ ամբողջը, կ'իջեցնէ մակոյկ և ամենայն ապահովութեամբ կ'առաջնորդէ Վանք։ (Իւր այս մեծ ծառայութիւնն աւելի գնահատելի կ'ըլլայ մանաւանդ ծովու ալեկոծեալ ժամանակ)։ Բայց ո՛չ այսքան միայն, այլ անոնց Երուսաղէմէրթալու կառք, և այլն, ալ ինքը վարձու կը բռնէ։ Երբ վերադառնան՝ նորէն նաւ կ'առաջնորդէ ու այնտեղ զանոնք կը տեղաւորէ։ Ահա՛, այնքան տարիներ, ուխտաւորաց նկատմամբ այնքան ծառայութեամբ աշխարհածանօթ տարաբախտ սեւամորթը՝ հագիւ 3/4 տարեկան առողջ հասակաւ անցեալ ուրբաթ օր իւր տանը մէջ կաթուածահար լինելով, խնայն կ'աւանդէ հոգին՝ թողնելով ի մեծ սուգ սև ամուսինը և չորեքամեայ սեւագոյն դուստրը։ Թախծանօք կ'ըսեմք միայն, Աստուած հոգին լուսաւորէ։ . . .

Մեր այս տողերը վերջացնելէ յառաջ, առանց չափազանցած լինելու կը յաւելումք թէ՛ տարաբախտ սեւուկը՝ իւր մետասանամեայ պահակութեան օրով Յովսէփէն անցնող բոլոր ուխտաւորաց ուշադրութիւնն ու համակրանքը միանգամայն գրաւած էր առ ինքն, որչափ իւր եղակի տիպարով, այնքան ևս քաղցր բնավորութեամբ, որովհետև հակառակ իւր ահարկու տեսքին, չա՛տ յանկուցիչ լեզու մը ունէր, և ամէն կարգի մարդկանց խնդիրքը կատարելու մեծ պատրաստականութիւնն ցոյց տըռած էր միշտ։ չիշխեմք նաև թէ՛ բարեպաշտական պարտաւորութեանցն ալ բաւականին հոգատար էր։

Այսքան տողերը կարծեմք կ'արժէր նուիրել իւր յիշատակին։

Երուսաղէմ

14 մարտ 1892

ԿՅՐՈՒԱԾ ԳԼՈՒԽՆԵՐ

Մայրաքաղաքաց մէջ, գլխատութենէ յետոյ, բժշկական ժողովոյ կողմանէ պատուիրակ մը դատապարտելոյն գլուխը կը խնդրէ դիտելու համար թէ գլուխն իրանէն բաժնուելէ յետոյ դեռ ո՞րչափ ժամանակ կ'ապրի։ Այս փորձեր դեռ կատարելապէս չեն յաջողած։ Վիրձ մեծանուն Պէլլ նկարիչը համաձայնութիւն մը գոյացուց բարեկամ բժշկաց հետ որ մազնիսացնեն զինքն ու թեւադրեն, տեղեկանալու համար մահապարտին հոգեկան վիճակին այն վայրկեանին ուր՝ գլխատուողն կառաւարդանը պիտի հանեն։

Վիրձին ընկերացող բժիշկը հարցա-

քննեց զնա՝ մահապարտին գլուխը վար իյնալէ յետոյ։

— Ի՞նչ կը տեսնես, ի՞նչ կ'զգաս։

— Սարսափ, գլուխը սաստիկ կը տառապի, կ'զգայ, կը մտածէ, բայց չը հասկնար ինչ որ անցաւ, մարմինը կը փնտռէ, իրեն այնպէս կը թուի թէ մարմինը պիտի երթայ գուգաւորիլ գլուխուն քով, մահու կը տենջայ, բայց մահը կը խուսափի իրմէ։ Բոլոր այս տանջանքներն իրեն անվերջ կ'երևին և կը գուշակէ թէ մարմինն բաժնուած է։ Բժիշկը դարձեալ հարցուց։

— Ի՞նչ կը տեսնես, և ու՞ր ես։

— Անջրպետին մէջ կը տատանիմ, պատասխանեց քնածու նկարիչն, որպէս խեցի մը հրոյ մէջ, բայց մեռած եմ, ամէն ի՞նչ վերջացած է։ Եթէ զիս կրկին մարմնոյս հպեն, կենդանացած եմ վերստին... կը մտածեմ, կ'զգամ, ու ամէն ինչ կը յիշեմ դեռ... խեղճ կինս, պզտիկ պէպէս... ալ զիս չես սիրե՞ր, զիս կը լքանե՞ս... ո՛հ, այս ինչպէ՞ս պիտի վերջանայ, Աստուած իմ, որչափ ցաւ... հեռուն պզտիկ աստղ մը կը նշմարեմ, ինչպէս գոհար մը որ կը փայլի, մարդս որչափ երջանիկ կերպիւ կը ննջէ վերը խաղաղ...։

Այս բառերն արտասանելով քնածուն սթափեցաւ, վերջացուց փորձը։ Եթէ քնածուն կատարեալ կերպիւ ծանօթացուց յօշոտեալ գլխոյ մը բոլոր ըզգացումներն, պէտք է եղրակացնել որ, գլխատեալ գլուխ մը մի քանի երկվարկեան իւր ամբողջ մտածմանց կարողութեամբ կ'ապրի դեռ։

Իտալական Correio do Povo թերթը տօքթէօր Բիէռի փորձերը կը պատմէ զորս ըրած է գլխատեալ գլխու մը վրայ, ապացուցանելով նկարիչ Վիրձի եզրակացութիւնը։ 1882 ին Տօքթէօր Բիէռ գաղղիական բանակին բժիշկը լինելով, ներկայ գտնուեցաւ չորս դատապարտեալներու գլխատման, առիթ համարելով զայս՝ գլխատեալ գլխոյ մը վրայ կարեւոր գիւտեր ընելու։ Սոցա գլուխներն, ջղււտ և զօրաւոր, հազուադէպ կարողութիւն և անզուգ կորով ցոյց կուտային՝ իւրեանց միանունը աստիճանաբար տարածուած լինելով։ Գլխատութիւնն այսպէս կատարուեցաւ։ Գլխատելոց ձեռքերը ետեւ կապեցին և զիրենք քարի մը առջև կեցուցին, լաւ մը կապելով բոլոր մարմինը, Դահլիճն իւր զոհին պարանոցին վրայ նշան մ'ընելով, Եւթաւը բարձրացուց և մէկ հարուածով երկուքի բաժնեց մարմնոյն վերի մասն։

Գլուխները գետին ինկան միօրինակ դրից մէջ, արիւնահոսութիւնը յապաղելով՝ կարծես կենդանի թաղուած գլխոյ նմանութիւն ունէին։

Գլուխներէն միոյն յատուկ ուշադրութիւն ընելով, Տօքթօր Բիէռ ապշած մնաց, տեսնելով որ աչերն ուղղակի զինքը կը դիտէին։ Չուզեց հաւատալ, բայց մտածելով երևութիւն վրայ, անոր շուրջը շուտով շրջանակ մը գծեց, հաստատելով որ այս շարժման մէջ աչերն իրեն հետեւած էին։

Յետոյ աչերն անշարժ դիրք մ'առին, սոյն վայրկեանին գլխատելոյն դիմաց վրայ իյայտ եկան սոսկալի ցաւոց արտայայտութիւն։ Բերանը սովորականէն աւելի բացուելով ու գլուխը հաւասարաւաղուութիւնը կորսնցունելով, գետնին վրայ գլորեցաւ։ Մեռած էր։

Գլխատութեան վարկեանէն մինչեւ վերջին դէպքն քառասուն երկվայրկեան սահած էր։

Գաւթ-գիւղ

ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՊՈՒՏՏԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԲԱՐԻՉ

Ընտրական Պուտայականութեան Ուսումնարան մը հիմնուած է ի Բարիչ, Վերատեսուչի մը տնօրէնութեան ներքեւ։

Այս ուսումնարան կը բաղկանայ սահմանեալ թուով աշակերտներէ և անսահման թուով ընկերակիցներէ։ Իւրաքանչիւր աշակերտ յանձն կ'առնու կէտ առ կէտ հպատակիլ Ուսումնարանին սկզբանց և կատարել անոր օրինադրած բարոյական պարտաւորութիւնները։ Բաց աստի, կը խոստանայ՝ Վերատեսչին մահուան ժամանակ՝ յաջորդել անոր, եթէ աշակերտաց ընդհանուր ժողովն ընտրէ զինքը այդ պաշտօնին։ Իսկ ընկերակիցք պարտաւորութիւն ունին միայն կուսակից և Զատագով հանդիսանալու Ուսումնարանին սկզբանց և կանոնաց։

Պարբերաբար բանախօսութիւններ տեղի պիտի ունենան Վերատեսչին և աշակերտաց կողմանէ։ Ընկերակիցք պիտի հրաւիրուին այս բանախօսութեանց։

Աշակերտք և ընկերակիցք պիտի վճարեն տարեկան տուրք մը որուն որքանութիւնը իրենք պիտի որոշեն՝ իրենց վաստակին համեմատ։ Եթէ երբ և իցէ վարուց դէմ ծանր կերպով մեղանչեն, Ուսումնարանէն կ'արտաքսուուին, և իրենց վճարած վերջին տարեւտուրքն իրենց կը վերադարձուի։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՑԵՔԱՐՏԻՑ

Ամէն լեզուաւ, մաքուր եւ ընտիր քրքով

Հարիւր հատի հաշուով՝ մէկ և երկու տողերու համար 10 դրու, երեք և չորս տողերու համար 15 դրու։ Գաւառներէն եղած յանձնարարութեանց հետ պէտք է մէկ դրու աւելի զրկել փօստի ծախսուց համար։ Դիմել և Մաղիկ ի Յանձնակատարութեան Գրասենեկին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիոյ մէջ հանքածխոյ խնդիրը դեռ կը շարունակէ. շատ հանքեր չեն գործեր, որով նոյն հանքերու գործաւորները, ածուխը փոխադրելու յատկացեալ 200է աւելի նաւերու նուազն ու ածխոյ պակասութեան համար փակուած գործարանաց բանուորներն աւուր հացի կարօտ թշուառ վիճակի մէջ կը գտնուին: Միւս կողմանէ մանածի խնդիր մ'ալ կը ծագի: Մանածի գներն ինկած լինելով, Մանչէսթըրի մանաւորանք խօսք մէկ ըրած են յառաջիկայ ամիս փակել իրենց գործարաններն որով գործաւոր դասը 50000 անգլ. ոսկի կը կորսնցնէ:

— Յունաստանի հանգուցեալ Պ. Վասանիս 17000 անգլ. ոսկի կտակած է Աթէնքի նաւային վարժարանին և 400000 ոսկւոյ անշարժ կալուածք իւր ազգին այլ և այլ մարդասիրական հաստատութեանց:

— Գերմանիոյ Ռայխսբալկին մարտ 29ի նստին մէջ շրջուն մարտանաւ մը չինելու համար Բարբիլի Զօրավարին խնդրած 2 միլիոն մարքի վարկը մերժուեցաւ: Այս անշարժութեան պատճառն է կրթական ծրագրին ետ առնուելուն համար կաթոլիկ երեսփոխանաց զգացած դայրոյթը:

— Ֆրանսայի ծերակոյտն ընդունեց է պատերազմական նախարարութեան խնդրած յաւելուածական վարկերը, զորս արդէն ընդունած էր Երեսփ. Ժողովը: Այսու նոր յաջողութիւն մը ըստացած է Պ. Թը Ֆրէսինէ:

— Պուկարիոյ ելմտական նախարարին՝ Պ. Պելլեվի տարի մ'առաջ ըսպանուելուն դատը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբթու: Հարցաքննութիւնք մինչև հիմա գաղտնի պահուած են:

— Սերպիոյ նախարարութիւնը դարձեալ փոխուեցաւ. Պ. Բասիչ՝ նախարարապետ և առժամեայ ելմտից, Պ. Միլոսավլեփիչ՝ ներքին գործոց, Պ. Տիւլանիչ առևտրական գնդապետ, Կըրուիչ՝ պատերազմական, և Պ. Շորճեփիչ՝ դատական գործոց նախարար եղան:

— Տահուկի (Ափրիկէ) վեհապետը որ դաշնակցած էր Ֆրանսայի հետ, դարձեալ չէ կրցեր զսպել իւր հստատակները որք Բոթոնուի մօտ միջանի գիւղեր աւարի տուեր են:

— Գերման սպայներ Ռուսիոյ սահմանագլխոց, նա մանաւանդ Վարչաւիոյ ամրութիւնները օգապարկով կը քննեն գաղտագողի:

— Պելլիոյ արտաքին գործոց նա-

խարար հանգուցեալ Շիմէյ իշխանին տեղ՝ ելմտական նախարար Պ. Պերնաէր առժամեայ նախարար անուանուեր է:

— Գերմանիոյ Կայսեր առողջութիւնը լաւացած կը համարուի, որովհետեւ 70ի պատերազմին մէջ համաւաւոր եղող Ալվէնսլէպէն զօրավարին յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեր է հետիոտն:

— Արիւսկան ծովուն մէջ կարգ մը խրուածիներ Իտալացի ձկնորսաց վրայ յարձակում մ'ըրեր են. այս խնդիր բաւական յուզեալ վիճաբանութեանց տեղի տուեր է Իտալիոյ Խորհրդարանին մէջ:

— Նիւ-Եորքէն Լոնտոն 60000 տոլարի ոսկի զրկուեցաւ ասորիւ 9ին: Մայիս 1էն մինչև յուլիսի վերջն ալ 4 միլիոն անգլ. ոսկի պիտի զրկուի:

— Արժանքիմի հանրապետութեան ելմտական վիճակը տակաւ առ տակաւ կը բարուոքի և ներքին փոխառութեան ապրիլի կտրոնը վճարուած է:

— Պիզմարի իշխանին ծննդեան 77րդ տարեդարձը մեծ շքեղութեամբ տոնուեցաւ բովանդակ Գերմանիոյ մէջ: Համակրական ցոյցերն որք եղան նախկին նախարարապետին, յուսացուածէն աւելի էին:

— Բիւն Լօթի ընդունելութիւնն ի Փռնսակոն ակադեմիա, տեղի ունեցեր է ապրիլ 7ին, ի ներկայութեան խուռն հանդիսականաց:

— Ֆրանսական կառավարութիւնն ելմտացոյցի յանձնաժողովոյ մէջ յայտարարեր է թէ մտադիր չէ ձեռնարկելու գաղթային նոր երկրակալութեան մը:

— Ի Փարիզ, Նախարարապետն, արտաքին գործոց նախարարը և գաղթականութեանց խորհրդականը ելմտացուցի յանձնաժողովին մէջ առաջարկեցին կայաններն ամրացնել ի Սուտան: Յայտարարեցին նաև թէ, պէտք է Ֆրանսացւոց դիրքերը պահել ի Տահուկ և միջոցներ ձեռք առնուլ Ֆրանսացիները պաշտպանելու համար. առ այժմ պէտք չեն տեսած արշաւել Ապոմէի վրայ, մայրաքաղաք Տահուկէի, բան մը որ արդիւնքէ աւելի ծախք կը պատճառէ:

ԹԱԼԻՄԸ ԳԻԹԱՊԷԹ, Էախօտ ՄԻԻ. ԲԷՄՄԷԼ ԻՆՇԱ. Հեղինակ Րէչատ. Թուրք նշանաւոր գրագիտաց հատընտիր հատուածոց Հաւաքածոյ մ'է, յաւելուածովք և սրբագրութեամբք երկրորդ անգամ ի լոյս ընծայեալ: Գին 12 1/2 դրուլ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատգամաբախուրիւնք. — Րիֆաթ էֆ. Վանայ մէքթուպի. — Հասան Խայրի փաշա՝ Ռոտոսթոյի կառավարիչ. — Իպրահիմ Էտէէմ էֆ. Արաբկիրի (Խարբերդ) նախ. — Իսմայիլ Հաքքը էֆ. Բասենի (Կարին) և Մէհմետ Իզզէթ էֆ. Լիճէի (Տիարպէքիր) դայմագամ անուանեցան:

Ասիմանք. — Կարնոյ վերաքննիչատենի պատժական ճիւղին նախագահ՝ Իսմայիլ էֆ. և Թէրնէմանը Հաղիգաք լրագրոյ արտօնատէր և Թաղապետութեան Ա. շրջանակի տնօրէնի օգնական ձեւմէթ էֆ. Սանիյէ Միւթէ: մայիլ. — Կարնոյ նոյն ատենին ընդհանուր դատախազ Ահմէտ Լուրթի Էֆ. Նախնական ատենին պատժական ճիւղին նախագահ Նաշիտ էֆ. և Գաղատիոյ մարդահամարի նախորդ տնօրէն Րէֆէթ էֆ. Սաւսէք լրագրոյ տնօրէն Էօմէր էֆ. Տրապիզոնի մարդահամարի տնօրէն Մուսթաֆա Ֆազըլ էֆ. և Հեռագրական վերատեսչութեան հաշուակալութեան դիւանի տնօրէն Կարապետ էֆ. և դեր-տնօրէն՝ ձեւմալ էֆ. և Բ. դեր-տնօրէն Պէհմէթ էֆ. Սանիյէ Բ. — Կարնոյ ընդհանուր դատախազի օգնական Հիւսէյն Հիւսնի էֆ. Սալիսէ աստիճանները տրուեցան:

Պատգամեանք. — Մեծ-Եպարքոս և Կայս. աւագ թիկնապահ՝ Բարձ. ձեւմալ փաշայի և Եգիպտոսի նախորդ Խտիվ Բարձ. Իսմայիլ փաշայի որդի և Զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովոյ նորընտիր անգամ՝ Իպրահիմ փաշայի Ականակու Մէհմետի. — Անտիքայ Յունաց Պատրիարք Տ. Սբրիտիոնի՝ Ա. Մէհմետի. — Պիղայի կառավարիչ Զիվէր փաշայի՝ Բ. Օսմանի. — Էրկէրէի կառավարիչ Մէհմէտ Էմին պէյի և Հըլէի կառավարիչ ձեւմալ փաշայի՝ Գ. Մէհմետի. — Պաղատի Իտարէի ժողովոյ անգամ Ապտիւլբատէր փաշայի՝ Դ. Օսմանի. — Օֆի դայմագամ Մէհմէտ Զիեա էֆ. և Տրապիզոնի Իտարէի ժողովոյ Ա. քարտուղար Արիֆ Հիքմէթ էֆ. Դ. Մէհմետի. — Զմիւռնիացի վաճառական Թէլիօղլու Տիմիթրաքի էֆ. Ե. Մէհմետի պատուանշանները շնորհուեցան:

— Կայս. քիկնապահ՝ Ահմէտ Էյուպ փաշա, որ Եգիպտոսի Խտիվին Կայսերական Ֆէրմանն ու անոր շնորհեալ պատուանշանը կը տանի, իւր հետեւորդներով երկուշաբթի օր Աղէքսանդրիա ժամաներ և յատուկ կառավարմամբով Գահիրէ գացեր է: Երեքշաբթի փոխադարձ այցելութիւնք կատարուեր են: Զորեքշաբթի Կայս. Ֆէրմանը կար-

դացուներ է մեծ հանդիսիւ և թնդանօթի հարուածներ արձակուներ են: Գիւղերը չքեղ լուսավառութիւնք տեղի ունեցեր են: Վերջին հեռագիր մ'ալ կ'ըսէ թէ այդ ընթերցումն տակաւին տեղի չէ ունեցած:

— Զէյրէի (Տրապիզոն) Յունաց եկեղեցին վերաշինուելու արտօնուեր է:

— Նիկովիոյի Տիւղուրնու ըսուած տեղը խրած Բաբանանի ընկերութեան Լաֆոնիա չոգեհաւը ջրոյն երեսը հանուեր է:

— Տասանորդական տրոց գանձման առթիւ ծագած դժուարութիւնները հարթելու համար զրկուող քննիչներուն օրական 5-30 դր. վարձք պիտի տրուի ըստ հեռաւորութեան:

— Տրապիզոնի Իւնեա գաւառակին մէջ ձերբակալուեր է Կուրճի Սալիհ աւազակը:

— Գասաւմունիի արհեստական վարժարանին ատաղձագործութեան ուսուցիչ կարգուած է Գէորգ աղա՝ Սեբաստացի վարպետ մը:

— Քաւափանց ընկերութիւնը գործարան մը շինել կուտայ ի Ֆրնտըզը, շինութեանց համար հարկ եղած պիտոյքը պատրաստելու համար:

— Պուլկարիոյ նախորդ գործակատար Տոքթ. Վուլքովիչի սպանիչը՝ Մերձան և մեղսակիցը՝ Խրիսթօ, սպանութենէն երկու օր յետոյ ձերբակալուած էին: Արդ, սոցա հարցաքննութիւններն աւարտելով, գրութիւնք Արդարութեան գործոց նախարարութեան յանձնուեր են և դատն ալ ի մօտոյ Եղեռնադատատենին առջև պիտի տեսնուի:

— Լըպէ դրամասան Տեարք իրենց պահանջատեարց ժողովոյն առաջարկած են տարեկան 25% չորս տարիէն վճարել իրենց պարտքն, և երբ գործերն լաւ երթան 3% ալ տոկոս տալ: Հիմա տետրակները կը քննուին:

— Գօնեայի կուսակալութեան խմաց տրուած է որ արտի մը երկրորդ անգամուան բերքէն ալ տասանորդի տուրք առնեն:

— Պաղսասի կուսակալութեան համար մասնաւոր դատական քննիչ մը պիտի կարգուի:

— Կիւմիւլնիցի վճռագրոց գործադիր պաշտօնեայ Իպրահիմ էֆ. վեցամսեայ բանտարկութեան դատաւարտուած է, զանազանաց պարտամուրհակները գանձելով իւրացնելուն համար:

— Մարգանամարի գործողութիւնները կանոնաւոր տեսնելու և անփոյթ պաշտօնեայները յետ քննութեան պաշտօնանկ ընելու հրահանգ զրկուած է գաւառները:

— Վանայ նախորդ կուսակալ Խա-

լիլ պէյի Առիւծու և Արեգական Ա. կարգի պատուանշանը նուիրուած է Պարսից կառավարութենէն:

— Ուրալուի մասին Հանրագումար շինութեանց նախարարութիւնը որոշած է. էրէնքէյ նոր տնկարաններ հաստատել, մասնագէտ մը բերել տալ Եւրոպայէն ամերիկեան գրութիւնն ուսուցանելու համար, վարակեալ վայրերէ որթատուկի փոխադրութիւնն արգիւլել, ամերիկեան տունկեր գործածողները 10 տարի տասանորդի տուրքէ ազատ կացուցանել, նահանգաց տիպար ագարակներուն մէկ մասը տնկարանի վերածել, այգիները միշտ քննել տալ: Ասանց ծախուց կէսը պիտի վճարէ Կայս. կառավարութիւնը և կէսն ալ Հանրային Պարտուց վարչութիւնը: Զմիւռնիոյ մէջ ևս տնկարան մը պիտի հաստատուի որուն ծախքերը պիտի հայթայթուին նոյն նահանգէն արտածեալ չամիչին վրայ 20 փարայի տուրք մը դնելով: Այս առթիւ Հանրագումար շինութեանց նախարարին նախագահութեամբ չորս անգամէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը կազմուած է ծախուց հսկելու համար:

— Վանայ վերաքննիչ ատենի անդամ՝ Տավուտեան Կարապետ և ոստիկան Աւետիս իրենց ապօրէն ընթացից համար դատաստանի պիտի ենթարկուին:

— Թէմալէի վարչութեան մաքսային գործառնութեանց մասին մաքսատան մէջ կազմուած յանձնաժողովը իւր պաշտօնն աւարտեր է:

Թէմալէի Բէթին գաւառներն ամէն կողմ սկսեր է գործի: Մայրաքաղաքիս մէջ ալ բոլոր վաճառականաց քէմալէիները բարձր գներով առնուեր են: Եւ իւր առաջին մասնական վճարումն՝ 10,000 ոսկի՝ ըրած է Կայս. կառավարութեան:

Նոյն վարչութիւնը ձրի արտօնագրեր տուած է ծխավաճառաց՝ քէմալէի ալ վաճառելու համար:

— Նահանգաց խճուղիներու քննիչ անուանած է Էվլամբիոս էֆ:

— Ի Ֆէզանց ցորենի արտադրութիւնն նուազ լինելով, արտեաց արտածումն արգիւլուեր է:

— Մուսանիա-Պրուսա երկաթուղոյ գծին վրայ չորս կայարան պիտի շինուի փոխանակ երեքի: Երկաթուղոյն շինութիւնն թէև ամբողջապէս աւարտած է և բացումն ի մօտոյ տեղի պիտի ունենար, սակայն գծին այլ և այլ մասերն թերութիւններ ունենալով, անոնց լրացման համար յետաձգուած է բացումը:

— Բէթիի դէտերն ամենեւին չպիտի կրնան առանձինն տուներ խուզարկել:

այդ գործողութիւնն միշտ կառավարութեան հաւանութեամբ պիտի կատարուի:

— Կայս. գորաբանակաց շարժման պահուն գետերէ անցնելու դիւրութեան համար հինգ չոգեհակոյկներ շինուած են:

— Իզմիր-Այսրն երկաթուղոյն բաժնետոմսերու իւրաքանչիւրին մէկ օսմ. ոսկի շահաբաժին կը վճարուի երեկուրէն սկսեալ Օսմ. Պանքային կողմէ:

— Այն բանաւրկեալ որք իրենց պատժոյն $\frac{2}{3}$ մասն աւարտած են, Կայս. Իրատէի մը համաձայն յառաջիկայ տօնական օրերուն առթիւ ազատ պիտի արձակուին:

— Զմիւռնիոյ Հելլենական հիւպատոս՝ Պ. Արկիրօքուլոս նոյն պաշտօնով երուսաղէմ փոխադրուած և իրեն յաջորդած է Պ. Տրաքօքուլոս:

— Միխալընի նեղուցը մաքրուել սկսած է. սակայն նեղուցին ներքին մասն ամբողջովին մաքրել առ այժմ անկարելի լինելով, միայն ինչ ինչ մասերը պիտի մաքրուին որով մաքսատան առջևէն ոչխար ու կարասի պիտի կարենայ փոխադրուի:

— Քիոսէն երէկի թուով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ առաւօտուն երկու անգամ երկրաշարժի թեթեակի ցնցումներ տեղի ունեցեր են:

— Սիմոպի հեռագրատունն այսուհետև օտար լեզուով հեռագրեր ալ պիտի ընդունի:

— Ասաբազարի հարցաքննիչ դատաւոր կարգուած է Խուլուսի պէյ:

— Ամասիոյ նորակառոյց զինուորական շէնքն աւարտելով բացումը կատարուեր է:

— Օսմ. Կայս. Պանֆայի և Բէթիի պաշտօնատունը որք կը շինուին ի Ղալաթիա, յառաջիկայ ամիս պիտի բացուին: Սըր Էտկար Վինսընդ արդէն փոխադրուած է հոն: Ամբողջ շէնքին աւարտելէն յետոյ երկու յարկեր պարապ պիտի մնան որոց մասին դեռ ոչինչ որոշուած է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ «ԾԱՂԻԿ»Ի

Կ. Մ. Կ. Ի Թարսուս. — Ղրկուեցան:
Գ. Յ. Ք. Ի Թրիպօլի. — Ղրկուեցան. տակաւին կը պարտիք 32 $\frac{1}{2}$ դր.:
Նամակ կ'ստանաք ուրիշ անգամ:
Մ. Ա. Ի Տէնիզլի. — Ստացայ:
Գ. Մ. Ի Մադնիսա. — Ձեր նամակն առած եմք ժամանակին. բայց այդ գումարը տակաւին չկրցանք ստանալ Ձեր նշանակած տեղէն:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. լիւրան 100 դր. էն

Մէքիտիյէ	108	8	Վէցնոց	402
Քառուրդ մէքիտ	106		Բուսիոյ բօլ	89 30
Մանր մէքիտ	100	30	Նաբոլէոն	87 22
Մէթալիք	96		Գրիմից	51 15
Հինգնոց	101	20	Անգլ. լիւրա	440 3

Մանէթ թղթագրում 8 89

Գոնսուլտէ	21	20	Բուս. երկ.	72 1/2
Թահվիլ. Օսմ.	76	30	Թաւալիյէ	49

ԲՈՒՄԵԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՅ

13377 ՎԻԱՃԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

1 Ապրիլ Ն. Տ. 1892

OBLIG. N°	PRIMES FRS	OBLIG. N°	PRIMES FRS	OBLIG. N°	PRIMES FRS	OBLIG. N°	PRIMES FRS	OBLIG. N°	PRIMES FRS
1840010	600,000	970680	3,000	776946	3,000	1670678	1,000	601595	1,000
1846895	60,000	1904344	»	164695	»	1181988	»	442230	»
857845	20,000	1332891	»	1937685	1,000	212933	»	945546	»
741039	»	863667	»	320330	»	1607773	»	1968040	»
1108212	6,000	1107798	»	902087	»	945549	»	862640	»
1723034	»	1890619	»	457406	»	164692	»	1831334	»
1367127	»	1232535	»	892444	»	866459	»	1787690	»
1968038	»	850810	»	866460	»	1181990	»	1048226	»
866457	»	1103139	»	817238	»	1261986	»	826406	»
709575	»	1890154	»	836282	»	166331	»	943931	»

400 ֆրաք շահող 550 թիվեր

22111	314585	500223	649069	862637	960837	1103140	1237565	1506548	1668029	1831332
22112	318521	500224	649070	862638	960838	1103601	1239816	1506549	1668030	1831333
22113	318522	500225	709571	862639	960839	1103602	1239817	1506550	1670676	1831335
22114	318523	505696	709572	863666	960840	1103603	1239818	1520861	1670677	1840006
22115	318524	505697	709573	863668	966881	1103604	1239819	1520862	1670679	1840007
57811	318525	505698	709574	863669	966882	1103605	1239820	1520863	1670680	1840008
57812	320326	505699	741036	863670	966883	1107796	1261987	1520864	1708666	1840009
57813	320327	505700	741037	866456	966884	1107797	1261988	1520865	1708667	1846891
57814	320328	511226	741038	866458	966885	1107799	1261989	1533696	1708668	1846892
57815	320329	511227	741040	892441	970676	1107800	1261990	1533697	1708669	1846893
117701	338796	511228	776947	892442	970677	1108211	1285331	1533698	1708670	1846894
117702	338797	511229	776948	892443	970678	1108212	1285332	1533699	1723031	1853356
117703	338798	511230	776949	892445	970679	1108213	1285333	1533700	1723032	1853357
117704	338799	536576	776950	902086	986761	1108214	1285334	1537511	1723033	1853358
117705	338800	536577	799986	902088	986762	1124336	1285335	1537512	1723035	1853359
138476	362841	536578	799987	902089	986763	1124337	1325296	1537513	1733266	1853360
138477	362842	536579	799988	902090	986764	1124338	1325297	1537514	1733267	1858441
138478	362843	536580	799989	908901	986765	1124339	1325298	1537515	1733268	1858442
138479	362844	557976	799990	908902	1017231	1124340	1325299	1559501	1733269	1858443
138480	362845	557977	817236	908903	1017232	1135556	1325300	1559502	1733270	1858444
164691	428926	557978	817237	908904	1017233	1135557	1332892	1559503	1741346	1858445
164693	428927	557979	817239	908905	1017234	1135558	1332893	1559504	1741347	1881381
164694	428928	557980	817240	921366	1017235	1135559	1332894	1559505	1741348	1881382
166332	428929	571286	826407	921367	1037701	1135560	1332895	1588641	1741349	1881383
166333	428930	571287	826408	921368	1037702	1167716	1360316	1588642	1741350	1881384
166334	442226	571288	826409	921369	1037703	1167717	1360317	1588643	1787686	1881385
166335	442227	571289	826410	921370	1037704	1167718	1360318	1588644	1787687	1890151
169211	442228	571290	836281	923041	1037705	1167719	1360319	1588645	1787688	1890152
169212	442229	582921	836283	923042	1046831	1167720	1360320	1604851	1787689	1890153
169213	457407	582922	836284	923043	1046832	1181986	1367126	1604852	1792326	1890155
169214	457408	582923	836285	923044	1046833	1181987	1367128	1604853	1792327	1890616
169215	457409	582924	846276	923045	1046834	1181989	1367129	1604854	1792328	1890617
170926	457410	582925	846277	940836	1046835	1184166	1367130	1604855	1792329	1890618
170927	470501	599066	846278	940837	1048227	1184167	1391591	1607771	1792330	1890620
170928	470502	599067	846279	940838	1048228	1184168	1391592	1607772	1798396	1904312
170929	470503	599068	846280	940839	1048229	1184169	1391593	1607773	1798397	1904313
170930	470504	599069	850806	940840	1048230	1184170	1391594	1607774	1798398	1904314
212931	470505	599070	850807	943932	1076621	1207931	1391595	1658276	1798399	1904315
212932	479901	601591	850808	943933	1076622	1207932	1420926	1658277	1798400	1912531
212933	479902	601592	850809	943934	1076623	1207933	1420927	1658278	1804536	1912532
212935	479903	601593	853071	943935	1076624	1207934	1420928	1658279	1804537	1912533
284716	479904	601594	853072	945547	1076625	1207935	1420929	1658280	1804538	1912534
284717	479905	620966	853073	945548	1085371	1232531	1420930	1662066	1804539	1912535
284718	489036	620967	853074	945550	1085372	1232532	1454401	1662067	1804540	1937681
284719	489037	620968	853075	956061	1085373	1232533	1454402	1662068	1807676	1937682
284720	489038	620969	857841	956062	1085374	1232534	1454403	1662069	1807677	1937683
314581	489039	620970	857842	956063	1085375	1237561	1454404	1662070	1807678	1937684
314582	489040	649066	857843	956064	1103136	1237562	1454405	1668026	1807679	1968036
314583	500221	649067	857844	956065	1103137	1237563	1506546	1668027	1807680	1968037
314584	500222	649068	862636	960836	1103138	1237564	1506547	1668028	1831331	1968039

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԴԱՇՆԱԿԱՅ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վկայեալ դաշնակայարդար էՌԱՌԻ
հռչակաւոր գործատան

Գնումն եւ վաճառումն
Փոխանակութիւնն հին դաշնակաց հետ

Կը վաճառուին ամէն տեսակ դաշ-
նակներ ամսական վճարմամբ եւ մասնա-
ւորաբար Գաղղիոյ լաւագոյն գործա-
րաններէն Քլէնի դաշնակները, խիստ
գլխաւորապէս գինեւորով:
Մասնաւոր յանձնարարութեամբ ամէն
գործարանաց դաշնակներէն կը բերուին:

Վարձու նոր դաշնակներ չափաւոր
գինեւորով:

Բաժանորդագրութիւն դաշնակաց
յարդարման (accord):

Դաշնակաց նորոգութիւն, գաղղիական
ընտիր նիւթեղէններով:

ՀՐԱՀԱՆԳ դաշնակները չհինցնելու
եւ լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու:

Գաւառներէ եղած յանձնարարու-
թիւնք ամենայն խնամով եւ փութով կը
կատարուին:

Անմրցելի աժանութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար
գիմել Բերա, Մեծ-Փողոց, Ղալաթա
Սարայի գիմաց, Խրիսթաքի խան,
Թիւ 10: (24—30)

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴՈՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Ա. Տարի

(Բ. Տպագրութիւն)

Վաճառելու յոյսով: Խրիսթոս եւ ընկա-
նալ է Մեծ-Փողոց Լիւիս-Բերա

Յօրինեաց

Յ. Թ. ՀԻՆՏԼԵԱՆ

Բասներկու գլուխներու մէջ հիշատակ
կերպով կ'ուսուցանէ Փռանս. Բերա-
կանութեան Ա. Մասի կանոններն (Մա-
սունք բանի). կանոններուն ի կիրա-
ռութիւն բազմաթիւ պարզ հրահանգ-
ներ՝ ի փռաններէն թարգմանելի. իւ-
րաքանչիւր հրահանգէ վերջ խօսակցու-
թիւնք: Իւրաքանչիւր գլխու վերջ ա-
շակերտն հետաքրքրող բառ Գործոյն
վերջը ընդհանուր բառից ներհակ-
ներու, նմանաձայններու, վայելչաբա-
նութեան (élocution), զրուցատրու-
թեան, քերականական լուծման, եւն-
վրայ պէս պէս վարժութիւնք:

Գին, զեղչեալ, 5 դրուշ:

ԱՐՏՈՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱԲԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՏԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Էսկի-Ջապիէ փողոց, Թիւ 61

ՅԱՆԷԼԱ ԱՊՐԱՆԱՅ ՀԻՍՍԱՐԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԱՐՑ

Ի Մահմուտ փաշա, Բիւրքնի խան, Թիւ 26 եւ 15, որոյ մասնաճիւղն է
Ի Պահչէ—Գաբու, Մաքսատան կարգ, Թիւ 44 Թօփաֆիյէի վաճառատունը:

Թէ՛ մեծ եւ թէ՛ փոքր քա-
նակութեամբ՝ արանց, կանանց
եւ տղայոց համար՝ անխառն
բրդէ, մանածէ, Լայլն, ուղ-
ուած թանձրութեամբ եւ ուղ-
ուած չափով յանձնարարու-
թիւնք կ'ընդունուին ու պատ-
րաստ կը ծախուին Փանէլա
չապիկներ, վարտիքներ, մի-
սօցուներ, Լայլն: Ապ-
րանքները կը մրցին եւրոպա-
կաններուն հետ թէ՛ աժանու-
թեամբ, թէ՛ դիմացկունու-
թեամբ եւ թէ՛ իրենց նուրբ
ճաշակով: Յաճախողք ամէն
կերպիւ գոհ պիտի մնան:

22—24

Մոշրատեան Մկրտիչ եւ Յովհաննէս եղբարց վաճառատունը

ԵՐԿԱԹԻ, ԽՈՒՐՏԱՎԱԹԻ, ԳՈՐԾԵԱՅ ԵՒ ԱՅԼՈՑ

Կ. Պոլիս, Ալանա Համամ, Թիւ 44 եւ Ղալաթիա, Բերքէմպէ բազար,

Մահմուտիյէ—Ճատտէսի, Թիւ 70 եւ 59:

Անգղիական, գաղղիական եւ ամերիկեան կարեւոր գործարանաց մէջ պատ-
րաստեալ զանազան տեսակ երկաթեղէնք, ռուսական կախիկաղակք (ասմա քիլի-
տի), հիւսան (տիւլկէր) գործիներ, եկեղեցական զանգակք, խարտոցք, զինկոյէ
ամաններ, գործարանաց վերաբերեալ մեքենայք, Երկրագործական բազմազան
գործիներ, Լայլն, Լայլն, ամենքն ալ շատ աժան գնեցող: Ընկերութեանս մե-
քենագործն զիւրութիւններ կ'ընծայէ մեքենայից գործածութեան ուսման համար:
Կ. Պոլսէ եւ գաւառներէ ամէն ուղղակի յանձնարարութիւնք շուտ եւ կանո-
նաւոր կը կատարուին: Մեր քով չգտնուածներն ալ յանձնողչէքով կ'երոպայէ բե-
րել կուտանք եւ ուղուած տեղերն ու նաւահանգիստները կը փոխադրեմք:

Մեր վաճառատանց վարչութեան հասցէն է՝

Մ. Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԵՂԱՐՑ

20—24

70, Եօրկանճըլար ճատտէսի, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԱՍՐԱՓԵԱՆ ԵՂԱՐՑ

ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏԻՉԻ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԴԵՂԵՐՈՒ

ՍԱՐՍԱԲԱՐԻԼԱ

ԲՈՊ ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Արիւնը մաքրելու եւ վերանորոգելու
համար 30 տեսակ բուսեղինօք յատկա-
պէս պատրաստեալ ընտիր եւ ախորժա-
համ օշարակ, որ միակ դարմանն է
արեան անմաքրութենէն յառաջ եկած
հիւանդութեանց, որպիսիք են՝ մոր-
թային հիւանդութիւնք, սողնակա-
նախտ, քոստուութիւն, Թուզլու պալ-
կամ, մալասըլ, գաղղիական ախտ, թէ՛
հին եւ թէ՛ նոր՝ որու միակ հրաշալի
դարմանն է: Գին՝ շիշը 25 դրուշ:

Կը գտնուին Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բիւրքնի Ալըր էֆ. խան, Թիւ 10:

Գաւառական յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին:

5—10

ՍԱՄՓՈՍԵ

Մազ, պէխ եւ մօրուս երկարող եւ
անոնց արմատներու հիւանդութիւնն
անհետացնող: Իւր եղական ազդեցու-
թիւնն արժանացած է շնորհակալու-
թեանց եւ քաջալերական ուղերձներու:
առաջին գեղն է իւր տեսակին մէջ:
Գին՝ շիշը 15 դրուշ:

Ճոխ հաւաքածոյ ընտիր եւ ճաշակա-
ւոր քաղցրաւիներաց եւ ըմպելեաց. քա-
ջօ, շարթիչօք, միգաքօնեակ, Լըն,
Լըն, որք թէ՛ ճաշակի փափկութեամբ
եւ թէ՛ գնեցու աժանութեամբ կրնան
մրցիլ եւրոպականներու հետ: